

КОЛЕКЦИЯ

2

ФАНТАСТИКА

БИЛЕТ ЗА ТРАНАЙ

РОБЪРТ ШЕКЛИ

РОЛИС

РОБЪРТ ШЕКЛИ БИЛЕТ ЗА ТРАНАЙ

Превод: Емануел Икономов

chitanka.info

В най-добрите си произведения Робърт Шекли прилича на Волтер със сода.

Брайън Олдис

Шекли крачи в живота и гледа, и се смее, и хапе, и облича всичко това в думи с онзи артистизъм, който е характерен само за истинските художници. Накратко, той не поучава и не развлича — той заедно с нас размишлява за живота. Затова е леко да го четеш и трудно да го забравиш.

Юлий Кагарлицки

БИЛЕТ ЗА ТРАНАЙ

През един хубав юнски ден в кантората на Междузвездната туристическа агенция влезе висок, слаб, сериозен, скромно облечен млад мъж. Подмина пищния рекламен плакат, изобразяващ Празника на плодородието на Марс, без дори да го погледне. Огромният фототапет на танцуващите гори на Триганиум също не привлече вниманието му. Пренебрегна и не съвсем приличната картина на утринните ритуали на Опиукус II и се приближи до бюрото на туристическия агент.

— Бих искал да направя резервация за пътуване до Транай — рече младият мъж.

— Транай ли? Транай? Това не е ли една от луните на Кент IV?

— Не е — отвърна младият мъж. — Транай е планета, обикаляща около слънце със същото име. Искам билет за пътуване дотам.

— Никога не съм я чувал.

Агентът измъкна звезден каталог, опростена звездна карта и справочника „Второстепенни звездни пътища“.

— Добре, нека проверим — каза той накрая. — Човек всеки ден научава нови неща. Желаете да пътувате до Транай, господин...

— Гудман. Марвин Гудман.

— Гудман. Е, изглежда, че Транай е възможно най-отдалеченото от Земята място, до което може да се стигне, без да се напуска Млечният път. *Никой* не ходи там.

— Знам. Можете ли да ми уредите пътуването? — запита Гудман с нотка на потисната възбуда в гласа.

— Няма никакъв шанс — поклати глава агентът. — Дори нескедите не отиват толкова надалеч.

— Докъде можете да ме закарате тогава?

Агентът му се усмихна подкупващо.

— Защо се притеснявате? Мога да ви изпратя в свят, където има всичко, което притежава тази Транай, както и допълнителни

преимущества като близост, отстъпки от цените, прилични хотели, обиколки на...

— Отивам на Транай — рече Гудман мрачно.

— Но няма как да се стигне до нея — търпеливо обясни агентът.
— Какво очаквате да намерите там? Навярно мога да ви помогна.

— Можете да помогнете, като ми дадете билет за най-близкото до Транай...

— Приключения ли? — попита агентът, като набързо огледа неатлетичната фигура и прегърбената от четене стойка на Гудман. — Нека ви предложи Африканус II, свят в зората на развитието, пълен с диви племена, саблезъби тигри, човекоядци папрати, плаващи пясъци, активни вулкани, птеродактили и всичко останало. През пет дни от Ню Йорк тръгват експедиции, които съчетават най-вълнуващи преживявания с абсолютната безопасност. Гарантира се глава на динозавър или в противен случай ви връщат парите.

— Транай — каза Гудман.

— Хм. — Чиновникът, изглежда, преценяваше свитите устни и неумолимите очи на Гудман. — Може би са ви омръзнали пуританските ограничения на Земята? Нека тогава ви препоръчам пътуване до Алмагордо III, перлата на Южния звезден пояс. Десетдневната ни програма, включваща всички разходи, предвижда екскурзия до загадъчната алмагордианска Касба, посещения на осем нощни клуба (първото питие е за наша сметка), на цинтова фабрика, където можете да си купите истински цинтови колани, обувки и джобни бележници с изключително намаление, както и обиколка на два завода за вино и други напитки. Момичетата на Алмагордо са хубави, жизнерадостни и освежаващо наивни. Те считат туриста за най-висшия и най-желан тип човешко същество. Също така...

— Транай — отсече Гудман. — Къде най-близо до нея можете да ме превозите?

Намусен, чиновникът извади пачка билети.

— Можете да вземете „Кралицата на съзвездията“ до Легис II и да се прехвърлите на „Галактически блясък“, който ще ви откара до Уме. После трябва да се качите на местен кораб, който, след като спре на Мачанг, Инчанг, Панканг, Лекунг и Ойстър, ще ви остави на Тунг-Брадар IV, ако не се счупи по пътя. По-нататък някои не-скед ще ви прекара отвъд Галактическия вихър (ако го премине) до

Алумстриджия, откъдето пощенският кораб ще ви отведе до Белисморанти. Надявам се, че пощенският кораб все още пътува. По такъв начин ще стигнете до средата на пътя. След това трябва да се оправяте сам.

— Хубаво — каза Гудман. — Можете ли да подготвите документите ми още този следобед?

Чиновникът кимна.

— Господин Гудман — попита той отчаяно, — що за място е тая Транай?

Гудман се усмихна блажено.

— Утопия — отвърна той.

Марвин Гудман бе прекарал по-голямата част от живота си в Сикърк, Ню Джърси, градче, управлявано близо петдесет години от един или друг политически шеф. Повечето жители на Сикърк се отнасяха с безразличие към явната корупция във всички управляващи среди, хазарта, войните между бандите, пропиването на младежта. Бяха свикнали да гледат как се разбиват пътищата им, как се пукат старовремските им водопроводни тръби, как излизат от строя електростанциите им, как се разпадат старите им разнебитени постройки, докато шефовете си строят все по-големи къщи, по-дълги плувни басейни и конюшни с отопление. Хората бяха свикнали с това. Но не и Гудман.

Роден кръстоносец, той пишеше изобличаващи статии, които никога не се публикуваха, изпращаше писма до Конгреса, които никога не се четяха, правеше агитация за честни кандидати, които никога не се избираха, и организираше Лига за благоустрояване на града, Сдружение срещу гангстерството, Граждански съюз за честна полиция, Асоциация против хазартните игри, Комитет за равноправие на жените и дузина други.

Усилията му не довеждаха до нищо. Хората бяха твърде апатични, за да ги интересува това. Политиците просто му се присмиваха, а Гудман не можеше да понася да му се присмиват. Като добавка към всички проблеми годеницата му го изостави заради шумен млад мъж в ярко спортно яке, който нямаше други достойнства,

освен че притежаваше контролния пакет акции на Сикъркската строителна корпорация.

Това бе съкрушителен удар. Изглежда, момичето не се вълнуваше от факта, че в бетона на ССК има свръхголеми количества пясък и стоманените прътове в подпорните греди са с няколко сантиметра под изискванията. Както каза то: „Е и, Марви, какво от това? Така стоят нещата. Трябва да бъдеш реалист“.

Гудман нямаше никакво намерение да бъде реалист. Той веднага се отправи към бара на Еди „Лунна светлина“, където, надвесен над чашката си, започна да оценява привлекателността на сламена колиба в зеления ад на Венера.

В бара влезе възрастен мъж с изправена стойка и ястребово лице. По тежката му, явно затруднена от притеглянето походка, по бледнината му, белезите от радиация и пронизателните сиви очи Гудман заключи, че беше космически вълк.

— „Специалитетът на Транай“, Сам — рече старият космически вълк на бармана.

— На секундата, капитан Свирепи — отвърна барманът.

— Транай? — промълви неволно Гудман.

— Транай — повтори капитанът. — Никога не си я чувал, нали, синко?

— Не, сър — призна Гудман.

— Хубаво, синко — каза капитан Свирепи, — тази вечер съм в настроение, така че ще ти разкажа една приказка за благословената планета Транай отвъд Галактическия вихър.

Очите на капитана се замъглиха и усмивка омекоти твърдата линия на устните му.

— По онова време бяхме железни мъже в кораби от стомана. Аз, Джони Кавано и Фрог Ларсен бихме се промъкнали дори в ада за половин товар терганий. Да, бихме упоили и отвлекли самия Велзевул, ако ни трябваше попълнение за екипажа. Това бяха дните, когато от космически скорбут умираше всеки трети и призракът на Големия Дан Макклинтън бродеше по звездните пътища. Мол Ган все още държеше странноприемницата „Червеният петел“ на астероид 342-АА, искаше по петстотин земни долара за чаша бира и ги получаваше, тъй като в радиус от десет милиарда километра наоколо нямаше друго такова място. В онези дни Скарбите продължаваха да пиратстват из Звездния

хребет и корабите за Проденгъм трябваше да минават през Тунела на Хлътналия гръб. Така че можеш да си представиш, синко, как съм се чувствал, когато един ден попаднах на Транай.

Гудман слушаше, докато старият капитан рисуваше картината на велики дни, на крехки кораби срещу желязно небе, кораби, пътуващи все по-нататък, винаги напред, до далечните краища на Галактиката.

И там, на границата на Великото нищо, се намираше Транай.

Транай, където бе открит Пътят и хората вече не бяха вързани за Колелото! Транай на Изобилието — мирно, отдало се на творчество, щастливо общество, не от светци или аскети, не от интелектуалци, а от обикновени хора, постигнали една утопия.

Цял час капитан Свирепи описваше разнообразните чудеса на Транай. След като свърши разказа си, оплака се, че му било пресъхнало гърлото. Космическо гърло, както го нарече той. Гудман поръча още един „Специалитет на Транай“ за него и един за себе си. Като отпиваше от екзотичния зелено-сив коктейл, Гудман също потъна в мечтания.

Накрая твърде внимателно попита:

— Защо не се върнете там, капитане?

— Космическа подагра — поклати глава старецът. — Вързан съм за Земята завинаги. В онези дни не разбирахме много от съвременна медицина. Сега съм годен единствено за работа тук.

— А какво работите?

— Надзирател съм в Сикъркската строителна корпорация — въздъхна той. — Аз, който някога съм командвал петдесетръбен клипер. Начинът, по който тези хора правят бетон... Ще пийнем ли по още едно малко в чест на красивата Транай?

Пиха по още няколко малки. Когато Гудман напусна бара, вече бе взел решение. Някъде във Вселената е намерен модус вивенди^[1], реално е осъществена древната мечта на човека за идеално общество.

Нищо по-малко не би го задоволило.

На следващия ден напусна работата си като конструктор в „Ийст Кост Роботс Уъркс“ и изтегли от банката всичките си спестявания.

Отиваше на Транай.

Качи се на „Кралицата на съзвездията“ за Легис, а там се прехвърли на „Галактически блясък“ за Уме. След като спря на Мачанг, Инчанг, Панканг, Лекунг и Ойстър — ужасни малки планети, достигна Тунг-Брадар IV. Без произшествия прекоси Галактическия вихър и накрая се озова на Белисморанти. По-нататък Земята вече нямаше влияние.

За космическа сума кораб на местна компания го отведе до Дваста II. Оттам един транспортен космолет го откара покрай Сивс, Олго и Ми до двойната планета Мванти, където заседна за три месеца, но използва времето си да изкара хипнопедичен курс по транайски език. После нае нелегален пилот, който да го закара до Динг.

На Динг бе арестуван като хигастомеритрейски шпионин, обаче успя да избяга, скрил се в отсека на товарна ракета, пренасяща руда за Г'Мори. На Г'Мори го излекуваха от измръзване, топлинен удар и повърхностни изгаряния от радиация, едва след което си уреди пътуването до Транай.

Почти не му се вярваше, когато корабът прелетя покрай луните Дое и Ри, за да кацне в Порт Транай.

Щом отвориха люковете, Гудман изпадна в дълбока депресия. Отчасти тя бе лесно обяснима като неминуем резултат след пътуване, подобно на неговото. Но освен това изведнъж той се ужаси, че Транай може да се окаже измама.

Беше пресякъл Галактиката, осланяйки се на приказките на един стар космически вълк. Ала сега всичко му се струваше малко вероятно. По-лесно бе да се намери Елдорадо, отколкото тази Транай, която очакваше да види.

Слезе от кораба. Порт Транай изглеждаше достатъчно приятен град. Улиците бяха изпълнени с хора, а магазините — отрупани със стоки. Мъжете, които срещаше, приличаха на хората от което и да е друго място. Жените бяха доста привлекателни.

Но имаше нещо странно тук, нещо неуловимо, съвсем определено имаше нещо нередно, нещо чуждо. Необходимо му бе известно време, за да разбере какво.

После забеляза, че на всяка жена наоколо се падаха поне по десет мъже. И още по-странното беше, че на практика всички жени, които виждаше, изглеждаха или под осемнадесет, или над тридесет и пет.

Какво се бе случило на тези от групата между деветнадесет и тридесет и пет? Табу ли беше появяването им на обществени места? Чума ли ги бе поразила?

Просто трябваше да изчака и да научи.

Отправи се към Идриг Билдинг, където бяха концентрирани всички правителствени институции на Транай, и там се представи в канцеларията на министъра по въпросите на извънземните. Приеха го веднага.

Кабинетът бе малък и разхвърлян, със странни сини петна по тапетите. Това, което веднага направи впечатление на Гудман, беше далекобойната пушка със заглушител и оптически мерник, увиснала зловещо на една от стените. Време да се замисли над този факт обаче нямаше, тъй като министърът скочи от стола си и стисна здраво ръката му.

Той се оказа възпълен весел мъж около петдесетте. На врата му висеше малък медальон с печата на Транай — светкавица, разцепваща житен клас. Гудман прие, и то с право, че това е официалният знак на властта.

— Добре дошли на Транай — поздрави го сърдечно министърът, като изблъска купчината документи от един стол и покани с жест Гудман да седне.

— Господин министър... — започна Гудман на официален транайски.

— Казвам се Ден Мелит. Наричайте ме Ден. Тук никой от нас не държи на формалностите. Сложете си краката на бюрото и се разполагайте като у дома. Пура?

— Благодаря, не — рече Гудман леко смутен. — Господин... ъ-ъ... Ден, идвам от Земята — планета, за която може би сте чували.

— Естествено, че съм чувал — отвърна Мелит. — Нервно, суетно място, нали? Не искам да ви засягам, разбира се.

— Не, моля ви се. И аз мисля точно така. Причината, поради която дойдох тук... — Гудман се поколеба, опасявайки се да не прозвучи твърде смешно. — Както и да е, слушах различни истории за Транай. Но като се замисля сега, те изглеждат малко абсурдни. Ако не възразявате, бих желал да ви задам няколко въпроса...

— Питайте каквото искате — каза Мелит великодушно. — Ще получите откровен отговор.

— Благодаря. Чух, че от четиристотин години не е имало каквато и да е война на Транай.

— От шестстотин — поправи го Мелит. — И никаква не се очаква.

— Някой ми каза, че на Транай няма престъпления.

— Абсолютно никакви.

— И затова няма нито полиция, нито съдилища и съдии, нито шерифи, надзиратели, палачи, съдебни пристави или прокурори. Нито затвори и изправителни домове, нито каквито и да било други места за насилствено задържане.

— Нямаме нужда от тях — обясни Мелит, — тъй като липсват престъпления.

— Чух — продължи Гудман, — че на Транай не съществува беднотия.

— Да, поне аз не знам за такова нещо — засмя се Мелит. — Сигурен ли сте, че не искате пура?

— Не, благодаря. — Този път Гудман се наведе възбудено напред. — Разбирам, че сте постигнали стабилна икономика, без да използвате социалистически, комунистически, фашистки или бюрократични прийоми.

— Точно така — отвърна Мелит.

— Че вашето общество е на практика общество на свободното предприемачество, в което процъфтява инициативата на отделния човек и правителствените функции са сведени до минимум.

Мелит кимна в знак на съгласие.

— В общи линии правителството се занимава с дребни въпроси по някои регулации, грижа за старите хора и благоустрояване.

— Вярно ли е, че сте открили начин за разпределяне на богатата без намеса на правителството, без дори да се събират данъци — метод, който се основава изцяло на индивидуалния избор? — запита предизвикателно Гудман.

— О, да, разбира се.

— Вярно ли е, че в някои кръгове на транайското правителство няма корупция?

— Няма — отговори Мелит. — Мисля, че затова ни е трудно да намерим хора, които да работят на държавна служба.

— Тогава капитан Свирепи е бил прав! — извика Гудман, като не можеше да се сдържа повече. — Това е утопия!

— На нас ни харесва — каза Мелит.

Гудман пое дълбоко дъх и попита:

— Мога ли да остана тук?

— Че защо не? — Мелит извади формуляр. — Нямаме никакви ограничения върху имиграцията. Кажете ми с какво се занимавате?

— На Земята бях конструктор на работи.

— Като такъв можете да си намерите работа на много места.

Мелит започна да попълва формуляра. Писалката му разля мастило. Министърът небрежно я запрати към стената, където тя се разби и прибави ново синьо петно върху тапета.

— Друг път ще попълним формуляра — заяви той. — Сега не съм в настроение — и се облегна на стола си. — Нека ви дам един съвет. Тук, на Транай, чувстваме, че сме се доближили доста до утопията, както я определите. Но нашата държава не е твърде организирана. Нямаме сложно законодателство. Живеем, като спазваме редица неписани закони или обичаи, както бихте ги нарекли. Какви са те, ще научите скоро. И бих ви посъветвал — което, съвсем не означава, че ви заповядвам — да ги спазвате.

— Естествено, че ще го сторя — възкликна Гудман. — Мога да ви уверя, сър, че нямам намерение да застрашавам каквото и да е във вашия рай.

— О, не за нас се безпокоя — рече Мелит с весела усмивка. — Имам предвид вашата собствена сигурност. Може би жена ми ще ви даде още някой съвет.

Той натисна голям червен бутон върху бюрото си. Изведнъж в стаята се появи синкаво сияние, което се материализира, и след миг Гудман видя пред себе си красива млада жена.

— Добро утро, мили — обърна се тя към Мелит.

— Следобед е — информира я той. — Скъпа, този млад мъж е изминал цялото разстояние от Земята дотук, за да живее на Транай. Дадох му обичайния съвет. Има ли нещо друго, което можем да направим за него?

Госпожа Мелит се замисли за момент, след което попита Гудман:

— Женен ли сте?

— Не, госпожо — отговори Гудман.

— В такъв случай би трябвало да го срещнем с някое хубаво момиче — предложи тя на съпруга си. — На Транай ергенлъкът не се насърчава, въпреки че не е забранен. Нека да помисля... Какво ще кажеш за сладката Дриганти?

— Тя е сгодена — отвърна Мелит.

— Наистина ли? Толкова дълго ли съм била в стазис? Мили, това не е особено хубаво от твоя страна.

— Бях твърде зает — извини се Мелит.

— Ами Мина Венсис?

— Не е неговият тип.

— Жана Влей?

— Чудесно! — Мелит смигна на Гудман. — Много привлекателна млада дама. — Той намери нова писалка на бюрото си, надраска един адрес и го подаде на Гудман. — Жена ми ще ѝ телефонира да ви очаква утре вечер.

— И наминете някой път на вечеря — покани го госпожа Мелит.

— С най-голямо удоволствие — отвърна Гудман, напълно объркан.

— Приятно ми бе да се запознаем — каза госпожа Мелит.

Мъжът ѝ натисна червения бутон. Отново се появи синьото сияние и госпожа Мелит изчезна.

— Време е да затварям — рече Мелит, като погледна часовника си. — Не мога да се задържам след работа — хората ще започнат да говорят. Отбийте се някой ден да попълним формулярите. На практика би трябвало да се обадите също на Върховния президент Борг, който е в Националния дворец. Възможно е и той сам да ви се обади. Не се оставяйте старата лисица да ви заблуди. И не забравяйте за Жана! — Мелит смигна закачливо и изпрати Гудман до вратата.

Само след няколко секунди Гудман се озова сам на тротоара. Намерих утопия, каза си той, действителна, истинска, несъмнена утопия.

Но в нея имаше някои доста озадачаващи неща.

Гудман вечеря в малък ресторант и се настани в най-близкия хотел. Жизнерадостно пиколо го отведе до стаята му, където Гудман

веднага се отпусна на леглото. Уморено потри очи, опитвайки се да обобщи впечатленията си.

Толкова много неща му се бяха случили, и всичките в един ден! И толкова много неща го притесняваха. Съотношението между мъжете и жените например. Искаше му се да попита Мелит за това.

Но може би той не бе човекът, когото трябваше да пита, защото у Мелит се забелязваха странности. Като тази, че хвърляше писалките си по стените. Подобаваше ли такава постъпка на зрял, отговорен служител? А съпругата на Мелит...

Гудман разбра, че госпожа Мелит се появи от дерсиново стазисно поле — беше разпознал характерното му синкаво сияние. На Земята също използваша дерсин. Понякога имаше сериозни медицински причини да се спре всякаква дейност, всякакъв растеж, всякакво разлагане. Да предположим, че животът на даден пациент зависи от специален серум, който може да се достави единствено от Марс. Човекът просто се вкарва в стазис, докато пристигне серумът.

На Земята обаче само упълномощен лекар можеше да задейства полето. За злоупотребата с него имаше строги наказания.

Никога не бе чувал някой да държи жена си в него.

Все пак ако всички съпруги на Транай се поставят в стазис, това би обяснило отсъствието на възрастовата група от деветнадесет до тридесет и пет, както и съотношението десет към едно на мъжете спрямо жените.

Но каква бе причината да се използва такава технология за изолиране на съпругите?

В съзнанието на Гудман се въртеше още нещо, нещо съвсем незначително, ала независимо от това обезпокояващо.

Онази пушка на стената у Мелит. За дивеч ли ходеше с нея? Доста едър дивеч във всеки случай. Стрелба ли тренира? Но със снайпер. А за какво беше заглушителят? Защо я държеше в кабинета си?

Тези въпроси бяха без особено значение, реши Гудман, малки местни чудатости, които ще се изяснят, след като поживее известно време на Транай. Не можеше да очаква, че веднага ще разбере всичко за нещо, което бе в крайна сметка една чужда планета.

Тъкмо заспиваше, когато чу почукване на вратата.

— Влезте — извика той.

Нисък мъж с неспокойно шарещи очи и сиво лице се втурна в стаята и затвори вратата след себе си.

— Вие сте човекът от Земята, нали?

— Да, аз съм.

— Предполагам, че ще дойдете тук — рече дребният мъж с доволна усмивка. — Познах от първия път. Ще останете ли на Транай?

— Завинаги.

— Чудесно — заяви мъжът. — Какво ще кажете, ако ви направим Върховен президент?

— Моля?

— Добро заплащане, лека работа, с мандат само за една година. Изглеждате човек, на когото допада обществената работа — вметна сияещ мъжът. — Как ви се струва?

Гудман не знаеше какво да отговори.

— Нима е възможно — попита той невярващо — да предлагате най-висшия пост на страната току-така?

— Какво означава това *току-така*? — засегна се дребният мъж. — Да не мислите, че предлагаме Върховното президентство просто на всеки? Голяма чест е да ви го предложат.

— Не исках да кажа...

— А вие, като човек от Земята, сте изключително подходящ.

— Защо?

— Е, всички добре знаят, че хората от Земята изпитват удоволствие, когато управляват. Затова пък ние на Транай не обичаме властта, това е. Твърде много грижи.

Каква простота. Реформаторската кръв на Гудман закипя. Колкото и да бе идеална Транай, несъмнено имаше възможности за усъвършенстване. Изведнъж се видя като властелин на утопия, който се занимава с великата задача да подобрява съвършеното. Обаче предпазливостта го възпря да приеме веднага. Може би мъжът бе някой луд?

— Благодаря, че ми предложихте — отговори Гудман. — Но трябва да си помисля. Навярно ще ми се наложи да поговоря със сегашния президент и да понауча нещо за естеството на работата.

— А за какво мислите, че съм тук? — запита непознатият. — Аз съм Върховният президент Борг.

Едва тогава Гудман забеляза медальона с държавния знак около врата на дребния мъж.

— Обадете се да ми съобщите решението си. Аз ще бъда в Националния дворец. — Той се ръкува с Гудман и си тръгна.

Гудман изчака пет минути и после позвъни на пиколото.

— Кой беше този мъж?

— Върховният президент Борг — отвърна пиколото. — Приехте ли работата?

Гудман поклати бавно глава. Внезапно осъзна, че има още много неща, които му предстои да научи за Транай.

На следващата сутрин Гудман направи азбучен списък на различните заводи за работи в Порт Транай и тръгна да си търси работа. За негово учудване си намери такава без никакви проблеми още на първото място, където попита. Нает бе от големия завод за домашни работи „Абаг“ само след бегъл поглед върху документите му.

Новият му работодател господин Абаг беше нисък, с дълга бяла коса, имаше вид на страшилище, но също и на човек с неизчерпаема енергия.

— Ще се радвам специалист от Земята да работи за мен — каза Абаг. — Чувал съм, че вие сте изобретателен народ, а ние тук определено имаме нужда от малко нови идеи. Ще бъда откровен с вас, Гудман: надявам се да извлека печалба от гледната точка на един чужденец. Стигнали сме до задънена улица.

— Технически ли е вашият проблем? — запита Гудман.

— Ще ви покажа.

Абаг разведе Гудман из завода, през цеховете за пресоване, заваряване, рентгенов анализ, монтаж, докато накрая стигнаха изпитателния цех. Помещението бе обзаведено като комбинация от кухня и всекидневна. Край стената бяха подредени дузина работи.

— Опитайте някой от тях — рече Абаг.

Гудман се приближи до най-близкия робот и погледна таблото му за управление. Беше съвсем просто, на практика върху него бяха обяснили всичко. Зададе стандартна програма на машината: да взима

разни предмети, да мие тенджери и тигани, да слага масата. Роботът изпълняваше всичко достатъчно точно, ала влудяващо бавно. На Земята подобна мудност бе забравена от сто години. Явно тук на Транай бяха поизостанали.

— Изглежда сравнително бавен — изказа се предпазливо Гудман.

— Прав сте — потвърди Абаг. — Ужасно бавен. Лично аз мисля, че това е достатъчно. Но изследванията на потребителското търсене показват, че клиентите ни искат да е още по-бавен.

— Какво?

— Глупаво, нали? — заяви Абаг унило. — Ще загубим пари, ако го забавим още повече. Вижте само вътрешностите му.

Гудман отпори панела на гърба и се вгледа в плетеницата от кабели. След известно време започна да проумява връзките им. Роботът беше построен като съвременна земна машина с обикновените евтини бързодействащи схеми. Освен тях обаче бяха инсталирани специални релета за забавяне на сигнала, модули за потискане на импулса и предавки за снижаване на скоростта.

— Само ми кажете — попита Абаг разстроен — как можем да го направим още по-бавен, без да стане с една трета по-голям и два пъти по-скъп? Просто не знам какво ще е следващото разусъвършенстване, което скоро ще им хрумне да поискат.

Гудман се мъчеше да настрои мисленето си към идеята за разусъвършенстване работата на една машина. Заводите на Земята непрестанно се опитваха да строят работи с по-бързи, по-плавни, по-прецизни реакции. Никога не бе имал причина да се пита за правилността на този стремеж. И все още не виждаше такава.

— И сякаш това не стига — оплака се Абаг, — ами новата пластмаса, която разработихме специално за този модел, се катализира или нещо подобно. Наблюдавайте.

Вдигна крак, изнесе го назад и после ритна робота в средата. Пластмасата се огъна като лист ламарина. Ритна я отново. Пластмасата хлътна още повече и роботът започна да прещраква и да мига патетично. Третият ритник счупи кутията. Вътрешностите на робота експлодираха ефектно и се пръснаха по пода.

— Доста е крехък — рече Гудман.

— Не е достатъчно крехък. От него се иска да се разлети на части още при първия ритник. Клиентите ни няма да получат никакво удовлетворение от това да си удрят цял ден пръстите на краката в корема му. Но дайте ми идея как да произведа пластмаса, която да издържа на износването и обикновените въздействия — все пак не искаме тези неща да се разпаднат от само себе си — и да се пръсва на парчета, щом клиентът пожелае?

— Почакайте за миг — възпротиви се Гудман. — Нека изясним нещо. Нима вие целенасочено правите тези работи по-бавни, така че да раздразнят хората достатъчно и те да ги унищожат?

Абаг повдигна вежди:

— Разбира се!

— Защо?

— Вие *още* сте нов тук — рече Абаг. — Всяко дете го знае. Това влиза в елементарните познания.

— Бих се радвал, ако ми го обясните.

Абаг въздъхна.

— Добре. Най-напред, предполагам, на вас несъмнено ви е известно, че всяка механична играчка е източник на дразнение. Човечеството има вродено дълбоко и неизменно недоверие към машините. Психолозите го наричат инстинктивна реакция на живота спрямо псевдоживота. Ще се съгласите ли с това?

Марвин Гудман си спомни всички прочетени книги, изпълнени с тревога, че машините ще се разбунтуват, кибернетичните мозъци ще завземат света, андроидите ще тръгнат на кръстоносен поход и т.н. Помисли си за смешните малки съобщения във вестниците за човек, който стрелял в телевизора си, за друг, който разбил кафеварката си в стената, за трети, който си „уредил сметките“ със своята кола. Спомни си всичките вицове за работи, в които прозираше дълбока враждебност.

— Предполагам, че мога да се съглася с това — отговори Гудман.

— Позволете ми тогава да повтора първоначалното твърдение — каза педантично Абаг. — Всяка машина е източник на дразнение. Колкото по-добре работи машината, толкова по-силно е дразнението. Така че ако направим екстраполяция, „съвършено работещата“ машина поражда чувство за разочарование и безсилие, за косвена обида, води до загуба на себеуважение...

— Чакайте! — възрази Гудман. — Тук вече не съм съгласен!

— ... и шизофренични фантазии — продължи невъзмутимо Абаг.
— Но машините са необходими за високоразвита икономика. Затова най-доброто хуманно решение е сред тях да има лошо работещи.

— Не разбирам защо.

— То е съвсем очевидно. На Земята вашите машинарии действат с почти оптимална производителност, като създават чувство за малоценност у операторите им. Ала за нещастие при вас е наложено мазохистично племенно табу да не ги разрушавате. Резултатът? Всеобщо безпокойство при наличието на свещена и неприкосновена, нечовешки ефикасна Машина и търсене на обект за агресия — обикновено съпругата или приятел. Твърде лошо състояние на нещата. О, предполагам, че това има ефект, измерим в работочасове при производството, но никак не е ефикасно от гледна точка на дългосрочното здраве и благосъстоянието.

— Не съм сигурен.

— Човекът е неспокойно животно. На Транай насочваме безпокойствието си специално към тази точка и я оставяме да бъде отдушник и за много други разочарования. На човек му е писнало — бам! Изкарва си го с ритници на работа. Това води до незабавно и терапевтично разтоварване на емоциите, ценно — и оправдано — чувство за превъзходство над простата машинария, спадане на общото напрежение, здравословен поток адреналин в кръвоносната система и тласък напред в промишлеността на Транай, тъй като човекът ще иде да си купи друг робот. И какво в крайна сметка е направил? Не е набил жена си, не се е самоубил, не е обявил война, не е измислил ново оръжие, нито е използвал който и да е от обикновените способности за освобождаване на агресията. Просто е разбил един евтин робот, който може да бъде заменен тутакси.

— Предполагам, че ще ми трябва известно време, за да го проумея — призна си Гудман.

— Естествено. Сигурен съм, че ще си полезен тук, Гудман. Помисли над онова, което казах, и се опитай да изнамериш някой не толкова скъп начин да разсъвършенстваме този робот...

Гудман размишлява върху проблема през останалата част от деня, но не можа веднага да настрои своя ум към смисъла да се произвеждат по-лоши машини. Струваше му се, че участва в

кощунство. Заряза работата си в пет и половина, недоволен от себе си, ала решен да стане по-добър или по-лош в зависимост от гледната точка.

След като вечеря сам набързо, Гудман реши да се обади на Жана Влей. Не му се искаше да прекара вечерта насаме с мислите си и изпитваше отчаяна нужда да намери нещо приятно, просто и не така объркващо в тази сложна утопия. Може би отговорът ще бъде тъкмо Жана.

Домът на семейство Влей беше само през няколко квартала и той реши да се поразходи.

Основният проблем бе, че Гудман имаше собствена представа как би трябвало да изглежда една утопия и му бе трудно да промени начина си на мислене, за да свикне с действителността. Представял си беше пасторална обстановка, в която хората от цялата планета живеят в малки спокойни селца и се разхождат, облечени в широки свободни дрехи. И са много мъдри, мили и разбиращи, Деца, които играят в златистата слънчева светлина, младежи, които танцуват на селския площад...

Смешно! Представял си бе картина, а не сцена, серия от стилизирани пози вместо непрекъснатото движение на живота. Хората никога не биха могли да живеят по този начин, дори и да искаха. Ако можеха, нямаше повече да са хора.

Той стигна къщата, която обитаваше семейство Влей, и спря нерешително пред нея. В какво се забъркваше сега? С какви чужди — макар и несъмнено утопични — обичаи щеше да се срещне?

За малко да се върне. Но перспективата да прекара една дълга нощ сам в хотелската си стая беше особено непривлекателна. Като стисна зъби, той допря звънеца.

Червенокос, среден на ръст мъж на средна възраст му отвори вратата.

— А, вие трябва да сте гостът от Земята. Жана се приготвя. Влезте да се запознаете със съпругата ми.

Той придружи Гудман до приятно обзаведена всекидневна и натисна едно червено копче на стената. Този път Гудман не се изненада от синкавото сияние на дерсина. В края на краищата начинът,

по който транайците се отнасяха към съпругите си, бе лично тяхна работа.

Красива жена на около двадесет и осем години се появи от сиянието.

— Скъпа — представи го Влей, — това е човекът от Земята, господин Гудман.

— Толкова се радвам да се запозная с вас — рече госпожа Влей. — Мога ли да ви предложа нещо за пиене?

Гудман кимна. Влей му посочи удобно кресло. След минута госпожа Влей донесе поднос с охладени напитки и също седна.

— Значи вие сте от Земята — каза тя. — Нервно, суетно място, нали? Хората винаги са припрени.

— Да, допускам, че е така — отвърна Гудман.

— Е, тук ще ви хареса. Ние знаем как да живеем. Всичко е въпрос на...

От стълбите се дочу шумолене на рокля. Гудман се изправи.

— Господин Гудман, това е дъщеря ни Жана — съобщи госпожа Влей.

Гудман веднага забеляза, че косите на Жана имаха същия оттенък като свръхновата в Цирцея, очите ѝ бяха в онова дълбоко невероятно синьо на есенното небе над Алго IV, устните ѝ притежаваха нежнорозовия цвят на реактивните струи на Скарсклот-Търнър, носът ѝ...

Но астрономическите му сравнения се изчерпаха, а и те не бяха особено подходящи. Жана беше стройна и удивително красива руса девойка и изведнъж Гудман много се зарадва, че е прекосил Галактиката и е дошъл на Транай.

— Забавлявайте се добре, деца — пожела им госпожа Влей.

— И не закъснявай — рече господин Влей на Жана, също както родителите на Земята казваха на децата си.

Нямаше нищо екзотично в прекарването им на вечерта. Посетиха един не толкова скъп нощен клуб, танцуваха, пийнаха малко, говориха доста. Гудман бе учуден от бързо постигнатото *разбирателство* помежду им. Жана се съгласяваше с всичко, което той казваше. Беше очарователно да откриеш буден ум в толкова хубаво момиче.

Голямо, почти поразяващо впечатление ѝ направиха опасностите, които бе срещнал, прекосявайки Галактиката. Винаги бе знаела, че

хората от Земята са любители на приключенията (макар и опасни), ала рисковете, поети от Гудман, излизаха извън нейните представи.

Потрепери, когато той ѝ разказа за смъртоносния Галактически вихър, и очите ѝ се отвориха широко, докато слушаше историите му за преминаването през прословутия Тунел на Хлътналия гръб, покрай кръвожадните Скарби, които продължаваха да пиратстват из Звездния хребет, спотайвайки се в адските скривалища на Проденгъм. Както Гудман се изрази, хората от Земята са железни мъже в кораби от стомана, изследващи границите на Великото нищо.

Жана дори не продума, докато Гудман не ѝ каза, че е платил петстотин земни долара за чаша бира в странноприемницата „Червеният петел“ на Мол Ган на астероид 342-АА.

— Трябва да си бил много жаден — рече тя замислено.

— Не особено — отвърна Гудман. — Парите нямат чак такова значение в Открития космос.

— О-о! Но нямаше ли да е по-добре, ако ги беше спестил? Искам да кажа, че някой ден можеш да имаш жена и деца? — Тя се изчерви.

— Е, тази част от живота ми е вече минало — обяви спокойно Гудман. — Ще се ожена и ще се установя на Транай.

— Колко хубаво! — възкликна тя.

Вечерта бе изключително успешна.

Гудман изпрати Жана до дома ѝ, преди да е станало твърде късно, и уговори среща за следващата вечер. Окуражен от собствените си разкази, той я целуна по бузата. Изглежда, Жана нямаше нищо против, обаче Гудман не се опита да насилва щастията си.

— До утре тогава — сбогува се тя и като му се усмихна, затвори вратата.

Той се отдалечи с чувство на лекота в главата. Жана! Жана! За вярване ли бе, че вече се е влюбил? Защо не? Любовта от пръв поглед е доказана психо-физиологична възможност и като такава — напълно прилична. Любов в утопия! Какво чудо беше, че тук, на една съвършена планета, срещна съвършеното момиче!

От сянката излезе мъж и му препречи пътя. Гудман забеляза, че носеше черна копринена маска, която покриваше всичко освен очите

му. Държеше огромен и явно мощен бластер, насочен право към корема на Гудман.

— Хайде, приятелче — рече мъжът, — дай ми всичките си пари.

— Какво? — сепна се Гудман.

— Чу ме. Парите ти. Дай ги.

— Няма те право — отвърна Гудман доста объркан, за да мисли свързано. — На Транай няма престъпления!

— А кой е казал, че има? — спокойно запита мъжът. — Аз просто ти искам парите. Ще ги дадеш ли тихо и кротко, или ще трябва да ти ги измъкна насила?

— Няма да ви се размине така! Престъпленията не носят нищо хубаво!

— Не ставай смешен — каза мъжът и повдигна тежкия бластер.

— Окей. Не се вълнувайте. — Гудман извади портфейла си, където се намираше всичко, което притежаваше на този свят, и даде съдържанието му на маскирания човек.

Мъжът преброи парите и, изглежда, сумата го изненада.

— По-добре, отколкото очаквах. Благодаря, приятелче. А сега не се тревожи.

И бързо се отдалечи надолу по тъмната улица.

Гудман неспокойно се озърна за някой полицай, докато не си спомни, че на Транай липсваше полиция. На ъгъла забеляза малък коктейлбар с неонова реклама, на която пишеше „Кити Кет бар“, и се отправи натам.

Вътре бе само барманът, който замислено бършеше чашите.

— Ограбиха ме! — извика Гудман пред него.

— Е, и? — отговори барманът, без дори да вдигне поглед.

— Но аз мислех, че на Транай няма никаква престъпност.

— Няма.

— Обаче аз бях *ограбен*!

— Трябва да сте нов тук — рече барманът, като най-накрая го изгледа.

— Днес пристигнах от Земята.

— Земята? Нервно, суетно...

— Да, да — отвърна Гудман. Това повторение вече взе да му лази по нервите. — Как може да няма престъпност на Транай, след като току-що бях ограбен?

— Би трябвало да е очевидно. На Транай грабежът не е престъпление.

— Но грабежът винаги е престъпление!

— В какъв цвят беше маската му?

Гудман се замисли за момент.

— Черна. Черна коприна.

Барманът кимна.

— Значи е събирал данъци за правителството.

— Това е странен метод за събиране на данъци — тросна се Гудман.

Барманът постави пред Гудман един „Специалитет на Транай“:

— Опитайте се да го оцените от гледната точка на общото благосъстояние. Правителството трябва да разполага с някакви пари. Като ги събира по този начин, избягва необходимостта от данък върху дохода заедно с целия му сложен правен и законодателен апарат. А от гледна точка на опазване на душевното здраве е много по-добре да се взимат парите с едно бързо, лесно, безболезнено действие, отколкото всеки гражданин да се тревожи цяла година за плащането им на определена дата.

Гудман изпразни чашата си и барманът му наля друга.

— Но аз мислех — рече Гудман, — че това общество се крепи върху идеите на свободната воля и индивидуалната инициатива.

— Тъй е — отвърна барманът. — И в такъв случай естествено и правителството, колкото и да е малко, има същите права за свобода на волята както всеки гражданин от частния сектор, нали?

Гудман не успя да го проумее съвсем, така че допи втората си чаша.

— Може ли да ми дадете още едно? Ще ви платя веднага, щом съм в състояние.

— Разбира се, разбира се — отзова се добродушно барманът, като му наля още едно питие, както и едно за себе си.

— Попитахте ме какъв цвят е била маската му — размишляваше Гудман. — Защо?

— Черното е цветът на правителствените маски. Частните предприемачи носят бели.

— Искате да кажете, че гражданите също извършват грабежи?

— Ами естествено! Това е нашият метод за разпределение на богатата. Парите се разпределят по равно, без да се намесва правителството, без дори да се събират данъци, изцяло благодарение на частната инициатива. — Барманът закима в знак на одобрение. — А и действа много успешно. Грабежът е велико средство за постигане на равенство.

— Предполагам, че сте прав — съгласи се Гудман, свършвайки третото си питие. — Ако разбирам правилно, тогава всеки гражданин има право да грабне бластер, да си нахлузи маска и да тръгне да граби?

— Точно тъй — отговори барманът. — В известни граници, разбира се.

Гудман изсумтя:

— Ако нещата се правят така, и аз мога да играя по същия начин. Бихте ли ми заели маска? И пистолет?

Барманът бръкна под тезгяха.

— Но обещайте да ги върнете. Семейно наследство са.

— Ще ги върна — обеща Гудман. — А когато дойда пак, ще си платя пиенето.

Пъхна бластера под колана си, сложи маската и излезе от бара. Ако на Транай нещата се вършеха по този начин, и той можеше да се приспособи. Ще го ограбват, така ли? Ще им го върне и как само ще ги ограби!

Намери подходящ тъмен ъгъл на една уличка, спотаи се в сянката и зачака. По някое време дочу стъпки и като надникна зад ъгъла, видя едър, добре облечен транаец да върви забързано по улицата.

Гудман изскочи пред него и изръмжа:

— Стой, приятелче.

Транаецът спря и погледна бластера на Гудман.

— Хм. Използвате „Дрог-3“ с широк ъгъл на действие, а? Доста старомодно оръжие. Как ви се струва?

— Бива го — отвърна Гудман. — Дай си...

— Спусъкът обаче се задейства бавно — продължи замислено транаецът. — Аз лично бих ви препоръчал „Милс-Сливън“ с иглен лъч. А в случая аз съм търговският представител на „Сливън Армс“. Мога да ви уредя много изгодна сделка за...

— Дай си парите! — изрева Гудман.

Едрият транаец се засмя:

— Основният дефект на вашия „Дрог-3“ е, че изобщо няма да стреля, освен ако не свалите предпазителя. — Той се пресегна и изби пистолета от ръката на Гудман. — Видяхте ли? Нищо не бихте могли да направите.

И непознатият се отдалечи.

Гудман вдигна бластера от земята, намери предпазителя, освободи го и се затича след транаеца.

— Вдигни си ръцете — заповяда Гудман, чувствайки се вече леко отчаян.

— Не, не, млади човече — каза транаецът, без дори да се обърне. — Само по един опит на клиент. Не трябва да нарушаваш неписаните закони, нали знаеш?

Гудман се спря и проследи с поглед мъжа, докато той не сви зад един ъгъл и изчезна. Провери внимателно своя „Дрог-3“ и се увери, че всички предпазители са свалени. После пак застана на поста си.

След като почака още час, отново дочу стъпки. Хвана здраво бластера. Този път щеше да извърши грабеж и нищо не можеше да го спре.

— Хайде, приятелче — рече той, — горе ръцете!

Сега жертвата бе нисък и набит транаец, облечен в износени работнически дрехи. Той зяпна пистолета в ръката на Гудман.

— Не стреляйте, господине — примоли се транаецът.

Това беше друго нещо! Гудман изпита прилив на дълбоко задоволство.

— Само не шавай — предупреди го той. — Всички предпазители са свалени.

— Виждам — каза набитият мъж уплашено. — Внимавайте с това оръжие, господине. Няма да мръдна и сантиметър.

— По-добре недей. Дай си парите.

— Пари?

— Да, твоите пари. И побързай.

— Нямам никакви пари — проплака мъжът. — Господине, аз съм беден човек. Самата немотия.

— На Транай не съществува беднотия — обяви тържествено Гудман.

— Знам. Но можеш да стигнеш толкова близо до нея, че да няма разлика. Пуснете ме, господине.

— Защо не проявите малко инициатива? — запита Гудман. — Ако сте беден, защо не тръгнете да грабите като всички останали?

— Просто не съм имал възможност. Най-напред детето ми го хвана коклюш и прекарвах всяка нощ край него. След това дерсиновото поле изключи, тъй че жена ми по цял ден ми се караше. Винаги съм казвал, че във всяка къща трябва да има резервен генератор. Та тя реши да почисти къщата, докато поправяха дерсиновата инсталация, и пъкна някъде бластера ми, а после не можеше да си спомни къде. Така че трябваше да заема оръжието на един приятел, когато...

— Достатъчно — прекъсна го Гудман. — Това е грабеж и затова ще ти взема *нещо*. Дай си портфейла.

Подсмърчайки жално, мъжът му подаде износен портфейл. В него лежеше само едно дигло, тукашният еквивалент на земния долар.

— Ето всичко, което имам — изхлипа мъжът, — ала можете да го вземете. Знам какво е да стоиш цяла нощ на ъгъла на някоя ветровита улица...

— Задръж го — рече Гудман, като подаде обратно портфейла на човека и си тръгна.

— О, благодаря, господине.

Гудман не отговори. Съкрушен, той се върна в „Кити Кет бар“ и връчи на бармана бластера и маската. Докато обясняваше какво му се е случило, барманът избухна в гръмък смях.

— Нямам пари ли? Човече, това е номер, стар като света. Всеки носи фалшив портфейл срещу ограбване, понякога даже два или три. Претърси ли го?

— Не — призна Гудман.

— Братле, ти си голям наивник!

— Може и да съм. Виж, наистина ще ти платя за тези питиета, веднага щом припечеля някакви пари.

— Хубаво, хубаво — отвърна барманът. — По-добре си върви и се наспи. Тежка нощ изкара.

Гудман се съгласи. Върна се изтощен в хотелската стая и заспа, едва положил глава върху възглавницата.

На следващата сутрин се яви в завода за домашни работи „Абаг“ и мъжествено се зае с проблема за разусъвършенстване на автоматите. Дори и в такава неприсъща за човека работа земната му находчивост започна скоро да се проявява.

Гудман успя да разработи нова пластмаса за корпуса на роботите. Тя спадаше към силиконовите и имаше нещо общо с детския пластилин, появил се на Земята твърде отдавна. Притежаваше желаните качества като здравина, еластичност и дълготрайност и би издържала доста удари. Но корпусът винаги се разбиваше, и то много ефектно, веднага щом получи ритник със сила над петнадесет килограма.

Работодателят му го похвали за постижението, даде му премия (от която той силно се нуждаеше) и му каза да продължава в тази насока, така че, ако е възможно, да снижи силата на необходимия удар до дванадесет килограма. Такъв според изследователския отдел бил типичният ритник при ядосване.

Гудман бе толкова зает, че на практика нямаше време да изследва по-нататък нравите и обичаите на Транай. Успя обаче да види Гражданската приемна. Тази среща се само на Транай институция се помещаваше в малка сграда на тиха задна улица.

Като влезе, съзря насреща си огромно табло, върху което бяха изредени имената на настоящите държавни служители на Транай и постовете, които заемаха. До всяко име имаше бутон. Пазачът обясни на Гудман, че с натискане на бутона гражданинът изразява неодобрението си към действията на съответния държавен служител. Този факт се записва автоматично в Историческия отдел и остава завинаги като черна точка в досието на служителя.

Естествено, не се допускаха малолетни да натискат бутоните.

Гудман помисли, че това бе донякъде неефикасно, но после си каза, че държавните служители на Транай може би имат по-различна мотивация от онези на Земята.

Срещаше се с Жана почти всяка вечер и заедно изследваха различните явления в културния живот на Транай: коктейлбаровете и кината, концертните зали, изложбите, музея на науката, панаирите и фестивалите. Гудман носеше бластер и след редица неуспешни опити най-накрая ограби един търговец, като му взе близо петстотин дигло.

Жана посрещна с въодушевление успеха му, както би сторило всяко разумно транайско момиче, и те го отпразнуваха в „Кити Кет бар“. Родителите на Жана решиха, че Гудман, изглежда, е способен момък.

На следващата вечер тези петстотин дигло, както и част от премията на Гудман, му бяха отнети от мъж, който по ръст и осанка приличаше на бармана на „Кити Кет“ и носеше стар бластер, модел „Дрог-3“.

Гудман се успокои с мисълта, че парите се движат свободно, както беше предвидено в системата.

Скоро след това той достигна нов успех. Един ден по време на работата си в завода за домашни работи „Абаг“ откри коренно нов начин за изработка на корпуса. Пластмасата бе твърде особена, устойчива дори на сериозни удари и падания. От притежателя на робота обаче се искаше да носи специални обувки, в чиито токове е заложен катализатор. Когато ритнеше робота, катализаторът влизаше в досег с пластмасовия корпус и се постигаше незабавен и доста задоволителен резултат.

Отначало Абаг се поколеба — струваше му се технически прекалено сложно. Ала нововъведението направи бум на пазара и заводът за домашни работи откри филиал за производство на обувки, продавайки поне по един чифт с всеки робот.

Това хоризонтално развитие на промишлеността донесе тлъсти печалби на акционерите на завода и в действителност се оказа от по-голямо значение, отколкото първоначалното откритие на комбинацията пластмаса плюс катализатор. Гудман получи почти двойно увеличение на заплатата и огромна премия.

Възседнал вълната на успеха си, той направи предложение на Жана и то веднага беше прието. Родителите ѝ одобряваха избора. Оставаше само да се уреди официално разрешение от правителството, тъй като формално Гудман все още бе чужденец.

За да оправи това, той си взе свободен ден и се запъти към Идриг Билдинг да се срещне с Мелит. Пролетният ден се случи великолепен, каквито на Транай бяха дните през десет месеца от годината, и Гудман вървеше с лека и бодра стъпка. Намерил беше любовта, постигнал бе успех в работата си и скоро щеше да стане жител на утопична планета.

Разбира се, някои промени не биха навредили на тази утопия, защото даже Транай не бе свършена. Навярно трябваше да приеме поста на Върховен президент, за да осъществи нужните реформи. Но нямаше защо да бърза...

— Ей, господине — обади се глас, — ще дадете ли някое и друго дигло?

Гудман погледна надолу и видя мръсен и облечен в дрипи старец, който седеше на тротоара и протягаше тенекиено канче.

— Какво? — запита Гудман.

— Ще дадете ли някое дигло, братко? — повтори старецът с плачевен глас. — Помогнете на бедния човек за купичка огло. Не съм ял от два дни, господине.

— Какво безсрамие! Защо не си вземете бластер и не се хванете да ограбите някого?

— Твърде съм стар — изхленчи той. — Жертвите ми се присмиват.

— А сигурен ли сте, че не сте просто мързелив? — попита Гудман навъсено.

— Не съм, сър! — отговори просякът. — Вижте само как ми треперят ръцете!

Той протегна своите мръсни лапи и те се затресоха. Гудман извади портфейла си и даде едно дигло на стареца.

— Мислех, че на Транай няма беднотия. Казаха ми, че правителството се грижи за възрастните.

— Самата истина — отвърна старецът. — Погледнете тук!

Той подаде канчето си, на което беше гравирано: „Правителствено разрешение за просия No. ДР-43241-3“.

— Искаш да кажеш, че правителството те кара да просиш?

— Правителството ми *разрешава* да го правя — рече старият човек. — Просията е държавна служба, която е запазена за възрастните и инвалидите.

— Та това е позорно!

— Явно не сте тукашен.

— От Земята съм.

— Аха! От онези нервни, суетни хора, нали?

— Нашето правителство не оставя хората да просят — заяви Гудман.

— Така ли? Тогава какво правят възрастните хора? Живеят върху гърба на децата си? Или седят в някои старчески дом и чакат да умрат от скука? Ала не и тук, млади момко. На Транай всеки възрастен човек е осигурен с държавна работа, и то такава, за каквато не е необходимо особено умение, макар че помага. Някои предпочитат да са под покрив, в църквите и театрите. Други харесват възбудата на панаирите и карнавалите. Аз лично обичам да съм навън. Работя на слънце и чист въздух, раздвижвам се по малко и най-вече имам възможност да срещна такива странни и интересни хора като вас.

— Обаче *просите!*

— А какво друго бих могъл да правя?

— Не знам. Но... погледнете се само! Мръсен, немит, с изцапани дрехи...

— Това е работното ми облекло — отвърна просякът. — Трябва да ме видите в неделя.

— Имате ли други дрехи?

— Разбира се, както и хубав малък апартамент, сезонен абонамент за операта, два домашни робота и може би повече пари в банката, отколкото сте виждали през живота си. Приятно ми беше да поговорим, млади човече, и ви благодаря за помощта. Сега обаче трябва да се залавям за работа и ви предлагам да направите същото.

Гудман се отдалечи, като от време на време хвърляше през рамо поглед към правителствения просяк. Забеляза, че старецът, изглежда, върти преуспяващ бизнес.

Но *просейки!*

Наистина този вид дейност трябваше да спре. Ако някой ден поемеше Президентството — а съвсем очевидно бе, че се налага да го стори — щеше да преразгледа цялата работа твърде внимателно.

Струваше му се, че може да има по-достойно решение.

В Идриг Билдинг Гудман разказа на Мелит плановете си за женитба.

Министърът по въпросите на извънземните много се зарадва.

— Прекрасно, направо чудесно! — рече той. — Познавам семейство Влей от доста отдавна. Те са очарователни хора. А Жана е момиче, с което човек може да се гордее.

— Не се ли изискват някакви формалности, които да уредя? — попита Гудман. — Имам предвид, че съм чужденец и...

— Абсолютно никакви. Аз реших да премахна формалностите. Можете да станете гражданин на Транай, ако желаете, просто като го заявите устно. Или пък да запазите земното си гражданство, без никой да ви се сърди за това. Или можете да приемете и двете — да сте гражданин на Земята и на Транай. Не знам дали Земята би имала нещо против, ала ние определено нямаме.

— Мисля, че бих искал да стана гражданин на Транай — заяви Гудман.

— Изцяло от вас зависи. Но ако мислите за Президентството, можете да запазите земното си гражданство и пак да заемете поста. Ние изобщо не сме придирчиви към такива неща. Един от най-добрите ни Върховни президенти бе гущероподобен индивид от Акварела XI.

— Какво целомъдрено отношение!

— Естествено. Да дадем шанс на всеки, това е девизът ни. А сега по въпроса за брака ви: всеки държавен служител може да изпълни обряда. Върховният президент Борг ще бъде щастлив да го стори още днес следобед, ако желаете. — Мелит смигна. — Стариият чудак обича да целува булката. Но мисля, че наистина ви се възхищава.

— Днес следобед? — възкликна Гудман. — Да, аз много бих се радвал да се ожена още днес, стига Жана да се съгласи.

— Навярно ще се съгласи — увери го Мелит. — Ами къде ще живеете след сватбата? Надали ще е удобно в хотелска стая. — Той се замисли за момент. — Слушайте какво ще ви кажа: имам малка къща на края на града. Защо не се настаните в нея, докато си намерите нещо по-подходящо? Или можете да останете там въобще, ако ви хареса.

— Много сте щедър — отвърна Гудман, — обаче...

— Не мислете за нищо. Не ви ли е хрумвало да станете следващият министър по въпросите на извънземните? Работата може да ви се понрави. Няма бумащина. Съкратен работен ден, добро заплащане... Не? Хвърлили сте око на Върховното президентство, а? Предполагам, че не мога да ви се сърдя.

Мелит бръкна в джобовете си и изрови два ключа.

— Този е за предната врата, този — за задната. Адресът е написан върху самите тях. Мястото е напълно обзаведено, включително с чисто нов генератор на дерсиново поле.

— Дерсиново поле?

— Естествено. Няма дом на Транай, който да не е оборудван с генератор на дерсиново стазисно поле.

Като прочисти гърлото си, Гудман започна предпазливо:

— Мислех да ви попитам... за какво точно се използва стазисното поле?

— Как за какво, да държим съпругите си в него — отговори Мелит. — Смятах, че знаете.

— Разбрах — рече Гудман. — Но *защо*?

— Защо ли? — сбърчи вежди Мелит. Явно никога не си бе задавал този въпрос. — Защо човек прави едно или друго? Такъв е обичаят, ето защо. И е твърде логично всъщност. Не би желал съпругата да ти бърчи на главата през цялото време, ден и нощ.

Гудман се изчерви, защото откакто срещна Жана, си мислеше колко приятно би било тя да е край него през цялото време, денем и нощем.

— Не изглежда много справедливо спрямо жените — забеляза Гудман.

— Драги приятелю — засмя се Мелит, — да не проповядвате доктрината за равенство на половете? Това наистина е една напълно опровергана теория. Мъжът и жената не са еднакви. Те са различни, независимо какво са ви разправяли на Земята. Онова, което е добро за мъжа, не е задължително да е — и обикновено не е — добро за жената.

— Затова се отнасяте към тях като към по-низши — тросна се Гудман, чиято реформаторска кръв закипя.

— Ни най-малко. Отнасяме се към тях като към по-различни, отколкото към мъжете, но не като към по-низши. Във всеки случай те нямат нищо против.

— Да, защото не им е позволено да видят нещо по-свястно. Има ли закон, който да ме задължава да държа жена си в дерсиново поле?

— Разбира се, че няма. Обичаят просто предлага да бъде държана извън стазисното поле за определено минимално време всяка седмица. Няма да е честно спрямо женичките, нали?

— Разбира се, че не — отвърна саркастично Гудман. — Трябва да им позволим да поживеят малко.

— Точно така — каза Мелит, без да почувства сарказма в думите на Гудман. — Схващате вече.

Гудман стана.

— Това ли е всичко?

— Мисля, че да. От сърце ви желая успех.

— Благодаря — рече студено Гудман, обърна се рязко и си тръгна.

Още същия следобед Върховният президент Борг изпълни простия транайски сватбен обред в Националния дворец и после жадно целуна булката. Церемонията беше много хубава и само едно нещо я помрачи.

На стената у Борг висеше пушка с оптически мерник и заглушител. Бе абсолютно еднаква с тази на Мелит и също тъй необяснима.

Борг дръпна Гудман настрана и го попита:

— Размисли ли за Върховното президентство?

— Все още мисля — отговори Гудман. — В действителност не ми се иска много да съм на държавен пост...

— На никого не му се иска.

— Ала Транай има остра нужда от някои реформи. Считам, че е мой дълг да обърна вниманието на народа върху тях.

— Какъв дух! — забеляза Борг с одобрение. — От доста време не сме имали истински предприемчив Върховен президент. Защо не заемеш поста веднага? Ще можеш да прекараш медения си месец в пълно уединение в Националния дворец.

Гудман беше съблазнен. Но не искаше през най-сладкия месец да се занимава с държавни дела, които така или иначе бяха уредени някак. След като Транай бе преживял толкова дълго в сегашното си почти утопично състояние, несъмнено щеше да издържи още седмица или две.

— Ще реша, когато се върна — съобщи Гудман.

Борг вдигна рамене.

— Е, мисля, че мога да понося бремето още малко. О, щях да забравя. — Той подаде на Гудман запечатан плик.

— Какво е това?

— Просто стандартните съвети — отвърна Борг. — Побързай, булката те чака!

— Хайде, Марвин! — извика Жана. — Не бива да закъсняваме за космическия кораб!

Гудман се забърза и влезе след нея в лимузината за космопорта.

— Всичко най-хубаво! — викнаха родителите.

— Всичко най-хубаво! — изрева Борг.

— Всичко най-хубаво! — добавиха Мелит, съпругата му и всички гости.

По пътя към летището Гудман отвори плика и прочете напечатаното на листа в него:

СЪВЕТИ КЪМ МЛАДИЯ СЪПРУГ

Току-що сте се оженил и очаквате, разбира се, съпружески живот, изпълнен с блаженство. Това е съвсем правилно, понеже щастливия брак е основа на добрата държава. Но трябва да направите нещо повече, отколкото да си го пожелаете. Добрият брак не ви се полага като божи дар. За добрия брак трябва да се работи!

Не забравяйте, че съпругата ви е човешко същество. Трябва да ѝ се разрешава известна свобода като нейно неотменно право. Предлагаме ви да я изваждате от стазис поне веднъж седмично. Прекалено дългият престои в стазис е вреден за нейната ориентация. Прекалено много стазис е вреден за цвета на косата ѝ и това ще бъде загуба както за нея, така и за вас.

Прието е от време на време, например през отпуската или за празниците, да позволявате на жена си да остане извън стазисното поле за цял ден или дори за два-три. Това няма да ѝ навреди, а новите впечатления ще се отразят положително на душевното ѝ състояние.

Запомнете тези няколко разумни правила и можете да сте сигурен, че бракът ви ще бъде щастлив.

От Правителството
Съвет по брачно дело

Гудман бавно накъса бележката на парченца и ги пусна върху пода на лимузината. Реформаторският му дух бе страшно възбуден. Знаеше си, че на Транай всичко е прекалено хубаво, за да бъде истина. Някой трябваше да плаща за подобно съвършенство. Потърпевши в случая бяха жените.

Открил беше първия сериозен недостатък на рая.

— Какво е това, мили? — попита Жана, когато видя парченцата хартия.

— Някакъв особено глупав съвет — отвърна Гудман. — Замисляла ли си се някога, скъпа, замисляла ли си се наистина над брачните обичаи на вашата планета?

— Не си спомням да съм се замисляла над тези неща. Нещо нередно ли има в тях?

— Те са погрешни, съвсем погрешни. Отношението към жените е като към играчки, като към куклички, които човек слага настрана, щом свърши да си играе с тях. Не си ли го забелязала?

— Никога не съм обръщала внимание.

— Хубаво, сега можеш да помислиш върху това — рече ѝ Гудман, — защото някои неща ще бъдат променени, като се започне от нашия дом.

— Както смяташ за най-добре, мили — отговори Жана покорно и стисна ръката му. Той я целуна.

Скоро лимузината стигна космопорта и те се качиха на кораба.

Меденият им месец на Дое беше като кратък отдих в рай без недостатъци. Чудесата на малката транайска луна бяха построени за влюбени и предназначени само за тях. Никакви бизнесмени не идваха на почивка на Дое, никакъв хищен ерген не се промъкваше по пътеките. Уморените, разочарованите, обнадежените развратници — всички те трябваше да си потърсят други ловни терени. Единственото правило на Дое, което стриктно се прилагаше, изискваше хората да са по двойки, радостни и влюбени, и не допускаше никакви случайни групи или самозвани индивиди.

На Гудман никак не му бе трудно да оцени този транайски обичай.

За разходка малката луна предлагаше поляни с избуяла трева и гъсти зелени гори с хладни черни езера сред тях, високи назъбени планини, които чакаха да бъдат изкачени. Влюбените непрекъснато се

губеха из горите, и то с най-голямо удоволствие. Но не можеха да се изгубят опасно, понеже цялата малка луна се обикаляше за един ден. Никой не се давеше в тъмните езера, защото притеглянето бе съвсем слабо, а падането от планински връх беше страшно, ала едва ли можеше да причини контузия.

На стратегически места бяха разположени малки хотели със слабо осветени коктейлбарове. Там белокошите бармани бяха особено любезни. Имаше мрачни пещери, които се спускаха надълбоко (но никога не твърде дълбоко), за да стигнат до огромни фосфоресциращи зали с блестящ лед и бавни подземни реки, където плуваха едри светещи риби с огнени очи.

Правителственият Съвет по брачно дело бе решил, че тези прости развлечения са достатъчни, и не си направи труда да построи игрище за голф, плувен басейн, хиподрум или тенискорт. Смяташе се, че щом на една двойка ѝ се приискат подобни неща, меденият месец е свършил.

Гудман и половинката му прекараха една приказна седмица на Дое и после се върнаха на Транай.

След като пренесе булката си през прага на новия им дом, първата работа на Гудман бе да изключи дерсиновия генератор.

— Скъпа — рече той, — досега спазвах всички обичаи на Транай, дори и когато ми изглеждаха нелепи. Ала това е нещо, с което не мога да се съглася. На Земята бях основател на Комитет за равноправие на жените. На моята планета се отнасяме към жените като към равни, като към другари, като към спътници в житейските премеждия.

— Каква странна идея! — възкликна Жана и сякаш облак помрачи хубавото ѝ лице.

— Размисли малко върху нея — настоя Гудман. — Животът ще ни носи много по-голямо удовлетворение, когато сме един до друг, вместо да те затварям зад завесата на дерсиновото поле. Не съм ли прав?

— Ти знаеш по-добре от мен, мили. Пропътувал си цялата Галактика, а аз никога не съм напускала Порт Транай. Ако смяташ, че така е най-правилно, така и ще бъде.

Извън всякакво съмнение, помисли си Гудман, тя е най-съвършената съпруга.

Върна се на работа в завода за домашни работи „Абаг“ и скоро потъна дълбоко в друг проект за разусъвършенстване. Този път го осени гениалната идея да накара ставите на роботите да скърцат и стържат. Шумът щеше да увеличи раздразнителната стойност на робота, като по такъв начин направи разрушаването му още по-приятно и полезно от психологическа гледна точка. Господин Абаг бе очарован от идеята, даде му ново повишение на заплатата и поиска от него разусъвършенстването да е готово в най-кратки срокове за производство.

Първоначалният план на Гудман беше просто да отстрани някои от проводите за смазка. Но после установи, че тогава триенето твърде бързо ще износи жизненоважни части. А подобно нещо бе недопустимо.

Започна да разработва проекти за вградено устройство за скърцане и стържене. То щеше да създава абсолютно същия шум и същевременно да не причинява никакво износване. Трябваше да е евтино и малко, защото вътрешността на робота вече пращеше от разусъвършенствания.

Ала Гудман реши, че малките скърцащи устройства звучат неестествено. По-големите пък значително оскъпяваха производството или не се побираха в корпуса на робота. Гудман започна да се задържа в службата по няколко вечери седмично, отслабна и стана раздразнителен.

Жана беше добра съпруга, на която можеше да се разчита. Яденето му винаги бе готово навреме и всеки път тя намираще по някоя блага дума да го ободри вечерта, както и да изслуша със съчувствие проблемите му. През деня Жана контролираше почистването на къщата от домашните работи. Това ѝ отнемаше по-малко от час, а през останалото време четеше книги, печеше сладкиши, шиеше и разрушаваше работи.

Гудман се обезпокои от този факт, понеже тя унищожаваше по три-четири на седмица. Но все пак всеки имаше право на хоби. Той

можеше да си позволи прищявката ѝ, тъй като получаваше роботите с отстъпка.

Гудман бе стигнал до задънена улица, когато друг конструктор, някой си Дат Херго, изобрети ново управление на роботите. То се основаваше върху принципа на компенсационния жироскоп и позволяваше на робота да влиза в стаята, наклонен под ъгъл от десет градуса. (Десет градуса, както твърдеше изследователският отдел, е най-дразнещият ъгъл, под който може да застане един робот.) Освен това, използвайки генератор на случайни числа, роботът умееше от време на време да се поклаща като пиян и да опъва нервите, сякаш ей сега ще изпусне нещо, без обаче да изпуска нищо наистина.

Такава разработка съвсем естествено доведе до огромен напредък в технологията на разусъвършенстване. А Гудман откри, че може да постави устройството за скърцане и стържене точно под механизма за поклащане. В научните списания името му се споменаваше редом с това на Дат Херго.

Новият модел домашен робот на „Абаг“ беше истинска сензация.

Точно тогава Гудман реши да напусне работата си и да поеме Върховното президентство на Транай. Чувстваше, че го дължи на хората. Ако земните познания и изобретателност водеха до усъвършенствания в разусъвършенстването, те сигурно ще се изявят още повече в подобряването на подобрения. Транай бе почти утопия. Когато той поемеше управлението, транайци биха могли да направят и последната крачка към съвършенството.

Гудман отиде да се посъветва с Мелит в канцеларията му.

— Предполагам, че винаги има възможност за промяна — рече замислено Мелит. Шефът на имиграционната служба седеше пред прозореца и наблюдаваше с празен поглед минавачите. — Разбира се, сегашната ни система функционира от доста време и работи твърде добре. Не знам какво бихте подобрили. След като например няма престъпност...

— Защото сте я легализирали — отвърна Гудман. — Просто сте се измъкнали от решаването на въпроса.

— Не мисля така. Няма бедност...

— Защото всеки краде. И няма проблеми със старите хора, понеже правителството ги е превърнало в просяци. Наистина има много неща, които могат да се поправят.

— Е, може би — каза Мелит. — Но смятам, че... — Той внезапно прекъсна мисълта си, хвърли се към стената и смъкна оттам пушката. — Ето го!

Гудман надникна през прозореца. Един мъж, на пръв поглед не по-различен от останалите, бавно отминаваше. Гудман чу приглушено прещракване и видя как мъжът залитна, а после се свлече на земята.

Мелит го бе застрелял с пушката със заглушител.

— Защо го направихте? — запита недоумяващо Гудман.

— Потенциален убиец — отговори Мелит.

— Какво?

— Естествено, тук нямаме явна престъпност, ала щом работим с хора, трябва да разглеждаме потенциалните възможности.

— Какво е направил, че да го смятате за потенциален убиец?

— Убил е петима — заяви Мелит.

— Но... По дяволите, това не е честно! Не го арестувате, не го съдите, не му давате да говори с адвокат...

— Че как бих могъл? — попита Мелит, леко отегчен. — Нямаме полиция, която да се занимава с арестите, нямаме и никакви съдебни органи. Велики боже, нима очаквате да го оставя, за да продължи да убива, така ли? Определението ни за убиец е човек, който е убил десет души, а този беше на път да го стори. Просто не можех да остана безучастен. Мое задължение е да защитавам хората. Мога да ви уверя, че съм извършил щателно проучване.

— Не е справедливо! — извика Гудман.

— Кой е казал, че е? — кресна му в отговор Мелит. — Какво общо има *справедливостта* с утопията?

— Има, и то много! — Гудман с усилие се успокои. — Справедливостта е основата на човешкото достойнство, на човешкото желание...

— Думи и само думи — рече Мелит с обичайната си добродушна усмивка. — Опитайте се да бъдете реалист. Ние сме създали утопия за *човешки същества*, а не за светци, които нямат нужда от нея. Трябва да приемем недостатъците на човешкия характер, а не да се заблуждаваме, че те не съществуват. Според нас полицейският апарат и правно-наказателната система предразполагат към създаване на атмосфера за престъпления и приемане на престъпността от

обществото. По-добре е, повярвайте ми, изобщо да се отхвърли възможността за престъпления. Повечето хора ще се съгласят с това.

— Но когато възникне престъпност, което неизбежно става рано или късно...

— Възниква само възможността за такава — с упорство настоя Мелит. — А дори и тя е много по-рядка, отколкото си мислите. Появи ли се, справяме се с нея бързо и просто.

— Да предположим, че застреляте невинен?

— Не е възможно да застреляме невинен. Няма никакъв шанс за това.

— А защо?

— Защото — каза Мелит — по дефиниция и според неписания закон всеки, който е ликвидиран от правителствен служител, е потенциален престъпник.

Марвин Гудман онемя за известно време.

— Разбирам — рече той след малко, — че правителството има по-голяма власт, отколкото си мислех отначало.

— Така е — съгласи се Мелит. — Но не чак толкова, колкото си представяте сега.

Гудман се усмихна иронично:

— А все още ли мога да стана президент, ако поискам?

— Разбира се. И то без никакви условия. Желаете ли го?

Гудман за момент потъна в мисли. Наистина ли го искаше? Както и да е, все някой трябваше да управлява. Някой трябваше да се погрижи за хората. Някой трябваше да направи известни промени в тази утопична лудница.

— Да, желая го — отвърна Гудман.

Вратата се отвори и Върховният президент Борг се втурна в стаята.

— Прекрасно! Наистина чудесно! Можете да се нанесете в Националния дворец още днес. От седмица съм си стегнал багажа, очаквайки да се решите.

— Няма ли никакви формалности, които следва да се уредят най-напред...

— Не, никакви — рече Борг, чието лице блестеше от пот. — Абсолютно никакви. Просто ще ви предам президентския печат. После ще отида да изтрия името си от списъците и ще запиша вашето.

Гудман погледна Мелит. Кръглото лице на министъра по извънземните въпроси беше лишено от каквото и да е изражение.

— Добре — каза Гудман.

Борг посегна към президентския печат, понечи да го откачи от врата си...

Внезапно той избухна със страхотен гръм.

Гудман видя с ужас пред себе си кървавата разбита глава на Борг. Върховният президент се олюля за миг, след което се строполи на пода.

Мелит свали сакото си и го метна върху главата на Борг. Гудман отстъпи назад и се свлече на един стол. Отвори уста, обаче от нея не излезе нито дума.

— Наистина жалко — кимна Мелит. — Толкова близо бе до края на мандата си. Предупреждавах го да не дава разрешение за този нов космопорт. Гражданите няма да го одобрят, казвах му. Но той беше сигурен, че ще се радват на два космопорта. Е, сгреши.

— Нима искате да кажете... имам предвид... как... какво...

— Всички правителствени служители — обясни Мелит — носят знака на властта, зареден с необходимото количество тесий — взривно вещество, за което може би сте чувал. Зарядът се управлява по радиото от Гражданската приемна. Всеки гражданин има достъп до нея, за да изрази неодобрението си към правителството. — Мелит въздъхна. — С това ще се запише неизличима черна точка в досието на бедния Борг.

— Позволявате на хората да изразяват неодобрението си, като взривяват държавните служители? — изстена уплашен Гудман.

— Това е единственият начин, по който се постига някакъв ефект — отвърна Мелит. — Контрол и равновесие. Както народът ни е подвластен, така и ние сме зависими от него.

— Ето защо той искаше да заема мястото му. Защо никой не ми каза?

— Не сте попитал — отговори Мелит с едва забележима усмивка. — Не е нужно да се стряскате толкова. Знаете, че винаги може да стане убийство — на която и да е планета, при каквото и да е правителство. Ние се опитваме да използваме конструктивен подход. При нашата система хората никога не губят връзката си с правителството, а правителството никога не ще превърне своята власт в диктатура. И след като всеки знае, че може да отиде в Гражданската

приемна, бихте се учудили колко рядко се прибъгва до това. Естествено винаги се намират луди глави.

Гудман се изправи и тръгна към вратата, без да поглежда към тялото на Борг.

— Все още ли искате президентския пост? — попита Мелит.

— Не.

— Колко типично за хората от Земята — тъжно забеляза Мелит. — Готови сте да поемете отговорност само ако не е свързана с риск. Не бива да се ръководи правителство с такова отношение.

— Може би сте прав — съгласи се Гудман. — Просто се радвам, че го разбрах навреме.

И той забърза към дома.

Съзнанието му бе съвсем объркано, когато влезе в къщата. Транай утопия ли е, или лудница с размерите на планета? А имаше ли някаква разлика? За пръв път през живота си Гудман се запита какъв е смисълът от утопиите. Не беше ли по-добре човек да се стреми към съвършенство, отколкото да го е постигнал? Просто да има идеали, вместо да живее, съблюдавайки ги? Ако справедливостта е измама, не е ли измамата по-ценна от истината?

Или тъкмо обратното? Тъжен и замаян, Гудман се прибра вкъщи, за да завари съпругата си в обятията на друг мъж.

Сцената се разигра с необикновена яснота пред очите му като на забавен кадър. На Жана сякаш ѝ трябваше цяла вечност, за да стане, да оправи раздърпаната си рокля и да го зяпне с отворена уста. Мъжът — висок, добре сложен младеж, когото Гудман никога по-рано не бе виждал — сякаш беше доста изненадан, за да говори. С безцелни ръкомахания той приглади ревера на сакото си и смъкна ръкавите му.

После неуверено се усмихна.

— И таз добра! — рече Гудман.

При тези обстоятелства не бе кой знае колко строга забележка, ала все пак предизвика ефект. Жана започна да плаче.

— Ужасно съжалявам — измърмори мъжът. — Мислехме, че ще си дойдете най-рано след няколко часа. Това трябва да е голям шок за

вас. Много съжалявам.

Онова, което Гудман не очакваше или още по-малко искаше, бе съжаление от страна на любовника на съпругата си. Без да му обръща внимание, той гледаше разплаканата Жана.

— Е, на какво се надяваше? — внезапно му се развика тя. — Трябваше да го направя! Ти не ме обичаше!

— Не съм те обичал ли? Как можеш да кажеш такова нещо?

— Заради начина, по който се държеше с мен.

— Обичах те много, Жана, наистина много — каза Гудман меко.

— Не ме обичаше! — изпищя тя, като отметна глава назад. — Погледни само по какъв начин се отнасяше към мен. Оставяше ме по цял ден да чистя, да готвя, да седя. Марвин, аз усещях как остарявам. Ден след ден все същата глупава работа. А в повечето случаи, когато се прибереше у дома, ти беше толкова уморен, че дори не ме забелязваше. Можеше да говориш единствено за глупавите си работи! Ти ме похабяваше, Марвин, *похабяваше ме!*

Изведнъж на Марвин му мина мисълта, че съпругата му е загубила разсъдъка си. Твърде нежно той се обърна към нея:

— Но, Жана, такъв е животът. Един мъж и една жена решават да живеят заедно. Така те остаряват постепенно, един до друг. Животът не е осеян само с рози...

— Разбира се, че може! Опитай се да разбереш, Марвин. Може, на Транай... за една жена!

— Не е възможно — рече Гудман.

— На Транай жената очаква от живота радост и удоволствия. Това е нейно право, също както мъжете си имат свои права. Жената очаква да излезе от стазис и да завари малък празник, да се разходи на лунна светлина, да поплува или да отиде на кино. — Жана отново се разплака. — Но ти бе толкова умен. Ти пожела да промениш реда. Не трябваше да бъда тъй наивна и да повярвам на човек от Земята.

Другият мъж въздъхна и запали цигара.

— Знам, че не можеш да направиш нищо, за да се промениш, да престанеш да бъдеш чужденец — продължи Жана. — Искам обаче да ме разбереш. Любовта не е всичко. Една жена трябва да бъде и практична. Както вървяха нещата, аз щях да остарея, докато всичките ми приятелки ще останат все така млади.

— Все така млади? — повтори недоумяващо Гудман.

— Естествено — обади се мъжът. — Жената не остарява в дерсиновото поле.

— Но цялата тази работа е ужасна — възпротиви се той. — Жена ми ще бъде все още съвсем млада, когато аз остаряя.

— Точно тогава ще можеш да оцениш една млада съпруга — отвърна Жана.

— Ами ти? — запита Гудман. — Би ли обикнала стар мъж?

— Той все още не разбира — намеси се пак чуждият мъж.

— Марвин, *опитай се*. Не ти ли стана ясно? През целия си живот ще имаш край себе си млада и красива жена, чието единствено желание е да ти угоди. А когато умреш — не се шокирай, мили, всички умират — след като умреш, аз ще съм все още млада и по закон ще наследя всичките ти пари.

— Започвам да проумявам — каза Гудман. — Предполагам, че това е някой друг от приетите на Транай житейски етапи — богатата млада вдовица, която може да се погрижи за собственото си удоволствие.

— Естествено. Така животът се развива по най-добрия за всички начин. Мъжът има млада жена, която вижда само когато пожелае. Разполага с пълна свобода, както и с хубава къща. На жената ѝ е спестена цялата скука на всекидневието, а щом ѝ дойде времето да се наслаждава на битието, все още може да го стори, и то подходящо осигурена за целта.

— Трябваше да ми кажеш — оплака се Гудман.

— Мислех, че знаеш — рече Жана, — след като заяви, че си намерил по-свестен начин. Ала сега разбирам, че ти никога не си бил наясно, защото си толкова наивен — въпреки че трябва да призная: това е част от очарованието ти. — Тя се усмихна тъжно. — Но ако ти бях разказала всичко, никога нямаше да се срещна с Рондо.

Мъжът се поклони леко:

— Веднъж донесох образци от сладкарските изделия на Греа. Можете да си представите изненадата ми, когато видях, че тази красива млада жена *не е* в стазис. Искам да кажа, то бе като приказка, превърнала се в действителност. Човек никога не очаква да оживеят старите легенди, затова трябва да признаете, че случи ли се подобно нещо, привличащата му сила е неотразима.

— Обичаш ли го? — попита мрачно Гудман.

— Да — отговори Жана. — Рондо ме цени истински. Той ще ме държи в стазис достатъчно дълго, за да наваксам изгубеното време. Това е саможертва от негова страна, обаче Рондо е толкова великодушен.

— Ако нещата стоят така — каза печално Гудман, — няма да заставам на пътя ти. В края на краищата аз съм цивилизован човек. Можеш да получиш развод.

Той скръсти ръце на гърдите си, чувствайки, че постъпва съвсем благородно. Но смътно си даваше сметка, че решението му се дължеше не толкова на благородство, колкото на внезапно обзелото го силно отвращение спрямо всичко транайско.

— На Транай няма разводи — заяви Рондо.

— Няма? — Гудман усети смразяващи тръпки да пролазват по гърба му.

В ръката на Рондо се появи бластер:

— Разбирате, че биха възникнали твърде много проблеми, ако хората почнеха току-така да сменят брачните си партньори. Има само един-единствен начин за съпружеска раздяла.

— Но това е скандално! — възмути се Гудман, като отстъпи. — Противоречи на всички морални норми!

— Не и ако жената го желае. Кое то, между другото, е още една чудесна причина да се държи съпругата в стазис. Разрешаваш ли ми, скъпа?

— Прости ми, Марвин — рече Жана. После затвори очите си. — Да!

Рондо вдигна бластера. Без да се колебае нито за миг, Гудман се хвърли с главата напред през най-близкия прозорец. Лъчът от пистолета на Рондо мина точно над него.

— Чакайте! — извика Рондо. — Покажете малко храброст, човече. Бъдете мъж!

Гудман си удари лошо рамото при падането. Веднага обаче скочи на крака и хукна да бяга, а вторият изстрел на Рондо само близна ръката му. Свърна зад първата къща и за момент беше в безопасност, ала не спря да размисли. Тичайки колкото сили има, той се насочи към космопорта.

За негов късмет някакъв кораб се готвеше да отлети и го взе за Г'Мори. Оттам Гудман телеграфира до Транай, за да изтегли парите си от банката, и си купи билет за Хигастомеритрея, където властите го обвиниха, че е шпионин от Динг. Но обвинението бе оттеглено, тъй като народът на Динг спадаше към земноводните, а Гудман за малко не се удави, щом се опита да докаже достатъчно ясно на всички, че може да диша само въздух.

Безпилотен товарен кораб го превози до двойната планета Мванти, като мина покрай Сивс, Олго и Ми. Там нае някакъв пилот контрабандист да го откара до Белисморанти, откъдето започваше сферата на земното влияние. Местен пътнически кораб го преведе през Галактическия вихър и след като спря на Ойстър, Лекунг, Панканг, Инчанг и Мачанг, стигна Тунг-Брадар IV.

Парите му вече бяха свършили, но на практика беше съвсем близко до Земята от гледна точка на астрономическите разстояния. Успя да заработи колкото за пътуването си до Уме и от Уме до Легис II. Там Междузвездното общество за подпомагане на пътниците му уреди безплатен билет и така накрая той пристигна обратно на Земята.

Гудман се установи в Сикърк, Ню Джърси, където човек може да живее в сигурност, стига да си плаща данъците. Сега работи като главен техник по роботите в Сикъркската строителна корпорация и е женен за дребна тъмнокоса тиха девойка, която явно го обожава, въпреки че рядко ѝ позволяват да излиза от къщата.

Той и старият капитан Свирепи често ходят в бара на Еди „Лунна светлина“, пият някой и друг „Специалитет на Транай“ и си говорят за благословената планета, където бе намерен Пътят и хората вече не са вързани за Колелото! В такива случаи Гудман се оплаква, че е изкарал космическа малария и затова не може повече да пътува в Космоса и никога не ще се върне на Транай.

През тези вечери винаги се намира публика, която да ги слуша в прехлас.

Неотдавна Гудман организира, не без помощта на капитан Свирепи, Сикъркска лига за лишаване на жените от правото на глас. Те двамата са единствените ѝ членове, ала както казва Гудман, кога това е спирало един кръстоносец?

[1] Модус вивенди — начин на живеене (лат.). — Бел.прев. ↑

ИДЕАЛНАТА ЖЕНА

Господин Морчек се събуди с горчив вкус в устата и звънтящ смях в ушите. Смяхът принадлежеше на Джордж Оуен-Кларк и бе последното нещо, което си спомняше от приема у Трайъд-Морган. А само какво празненство стана снощи! Цялата Земя честваше смяната на века. Трихилядната година! Мир и благоденствие за всички, щастлив живот...

— Щастлив ли е твоят живот? — беше попитал Оуен-Кларк, като се усмихваше лукаво, пийнал малко повече. — Искам да кажа, как я карате с милата ти жена?

Това беше неприятно. Всички знаеха, че Оуен-Кларк е Примитивист, ала с какво право го натякваше на останалите? Само защото се е оженил за Примитивна жена ли?

— Обичам съпругата си — подчерта Морчек смело. — И тя е хиляди пъти по-красива и отзивчива, отколкото торбата с неврози, която наричаш *твоя* жена.

Но естествено, човек не може да влезе под дебелината кожа на един Примитивист. Примитивистите харесват недостатъците на съпругите си толкова, колкото и добродетелите им, може би дори повече. Оуен-Кларк се бе усмихнал още по-лукаво и рекъл:

— Знаеш ли, Морчек, мисля, че жена ти се нуждае от преглед, старче. Забелязал ли си рефлексите ѝ в последно време?

Непоносим идиот! Морчек се измъкна от леглото, примигвайки от яркото утринно слънце зад пердето. Рефлексите на Майра! По дяволите, имаше зрънце истина в това, което каза Оуен-Кларк. Напоследък Майра изглеждаше по-скоро... разстроена.

— Майра! — извика Морчек. — Готово ли е кафето ми?

Последва пауза, след която гласът ѝ долетя ясно до горния етаж:

— След минутка!

Морчек нахлузи панталона си, като все още примигваше сънливо. Благодарение на Стат следващите три дни бяха празници. Щяха да му трябват и трите, за да се оправи от снощната история.

Долу Майра сновеше насам-натам: да налее кафе, да сгъне салфетките, да му дръпне стола. Морчек седна и тя го целуна по голото теме. Обичаше да го целуват там.

— Как е малката ми жена тази сутрин? — попита той.

— Чудесно, скъпи — отвърна тя подир кратка пауза. — Направих ти кифлички за закуска. Нали ги обичаш?

Морчек захапа една, опечена точно колкото е нужно, сетне сръбна от кафето си.

— Как се чувстваш тази сутрин? — запита я отново той.

Майра му намаза препечена филийка с масло, след това отговори:

— Чудесно, скъпи. Знаеш ли, празненството снощи беше страхотно. Всичко ми хареса.

— Бях леко пийнал — каза Морчек с кисела усмивка.

— Обичам те, когато си пийнал — рече Майра. — Говориш като ангел, като много умен ангел, искам да кажа. Бих могла да те слушам вечно.

Тя му намаза друга препечена филийка с масло.

Морчек я погледна сияещ като благодатно слънце, после се намръщи. Остави кифличката си и се почеса по бузата.

— Знаеш ли — призна той, — имах малко спречкване с Оуен-Кларк. Говореше за Примитивните жени.

Майра намаза с масло пета филийка, без да му отговаря, и я сложи на растящия куп пред него. Канеше се да посегне за шеста, когато той докосна леко ръката ѝ. Съпругата се наведе напред и го целуна по носа.

— Примитивни жени! — изсмя се тя. — Тези невротични създания! Не си ли по-щастлив с мен, мили? Може да съм Модерна, но никоя Примитивна жена не е способна да те обича като мен. Аз те обожавам!

Казваше самата истина. В цялата документирана история мъжът никога не е успявал да живее щастливо с нереконструирана Примитивна жена. Тези егоистични и разглезени същества изискваха грижи и внимание, докато са живи. Забележителен бе фактът, че съпругата на Оуен-Кларк го караше да подсушава чиниите. И глупакът се беше съгласил! Примитивните жени непрестанно искаха пари, с които да си купуват дрехи и бижута, настояваха закуската да им се

сервира в леглото, хукваха да играят бридж, с часове бърбореха по телефона и Стат знае още какво. Опитваха се да изместят мъжа в работата му. В края на краищата доказаха равноправието си.

Някои идиоти като Оуен-Кларк поддържаха тяхното превъзходство.

Под въздействието на всеобхватната любов на съпругата си Морчек усети, че махмурлукът му бавно преминава. Майра не ядеше. Той знаеше, че е закусила по-рано, за да му отдаде всичкото си внимание, докато го храни. Именно в дреболии като тази се криеше цялата разлика.

— Оуен-Кларк каза, че се е забавило времето за реакция.

— Така ли каза? — попита след малко Майра. — Тия Примитивни жени мислят, че знаят всичко.

Отговорът бе правилен, но доста позакъсня. Морчек зададе още няколко въпроса, като измерваше времето за реакцията ѝ по секундната стрелка на кухненския часовник. Тя *ставаше* по-бавна!

— Дойде ли пощата? — запита той бързо. — Звънял ли е някой? Ще закъснея ли за работа?

След три секунди тя отвори устата си, после я затвори пак. Нещо ужасно не бе наред.

— Обичам те — каза Майра просто.

Морчек почувства, че сърцето му бие лудо. Той също я обичаше! Лудо, страстно! Обаче този отвратителен Оуен-Кларк беше прав. Тя се нуждаеше от преглед. Майра сякаш долови мисълта му. Съживи се видимо и рече:

— Единственото, което желая, е твоето щастие, мили. Мисля, че съм болна... Искаш ли да ме излекуват? Ще ме вземеш ли обратно, когато ме излекуват? Не им позволявай да ме променят, не бих искала да ме променят!

Тя отпусна русата си глава. Плачеше — безшумно, така че да не го смуцава.

— Само ще те прегледат, скъпа — увери я Морчек, опитвайки се да сдържи собствените си сълзи. Ала знаеше много добре, както и самата Майра, че съпругата му наистина е болна.

Толкова е несправедливо, каза си той. Една Примитивна жена със своя груб характер имаше почти пълен имунитет срещу такива заболявания. Но крехката Модерна жена с фино балансираните ѝ

чувства бе предразположена към болести. Каква чудовищна несправедливост! Защото Модерната жена притежаваше всички най-хубави и ценни качества на женствеността.

С изключение на издръжливостта.

Майра се окопоти отново. Изправи се с усилие. Изглеждаше особено красива. Болестта бе зачервила бузите ѝ, а сутрешното слънце подчертаваше светлия цвят на косата ѝ.

— Скъпи мой — промълви тя, — ще ми разрешиш ли да остана още малко? Може да се оправя от само себе си.

Но очите ѝ започнаха да се разфокусират бързо.

— Мили... — Тя успя да се задържи, хващайки се за края на масата. — Когато си вземеш нова жена, опитай се да си спомниш колко много те обичах. — Майра седна с побледняло лице.

— Ще изкарам колата — промърмори Морчек и побърза да излезе. Ако беше останал още минутка, щеше да се разплаче и той.

Чувстваше се вцепенен, уморен, смазан, докато вървеше към гаража. Майра бе загубена! И модерната наука, въпреки всичките си велики постижения, не можеше да ѝ помогне.

Стигна до гаража и викна:

— Е, добре, излизай!

Колата му плавно се появи на заден ход и спря до него.

— Какво не е наред, шефе? — попита го колата. — Изглеждате загрижен. Още ли сте махмурлия?

— Не. Заради Майра. Болна е.

Колата замълча за момент. После каза меко:

— Съжалявам много, господин Морчек. Бих се радвала, ако мога да ви помогна с нещо.

— Благодаря — отвърна Морчек, радостен, че има приятел в тези мигове. — Страхувам се, че никой нищо не може да направи.

Колата паркира пред вратата и Морчек помогна на Майра да се качи. Колата потегли леко и запази деликатно мълчание, докато караше обратно към фабриката.

СЪВЪРШЕНОТО ОРЪЖИЕ

Не изпука ли някакъв изсъхнал клон? Диксън се огледа и му се стори, че нещо черно се скри в гъсталака. Той застана неподвижно и се втренчи в дърветата с надвиснали зелени клони. Наоколо цареше спокойствие, изпълнено с очакване. Високо в небето кръжеше лешояд, като оглеждаше с нетърпение и надежда обгорения от слънцето пейзаж.

В този миг Диксън дочу от храсталака тихо, учестено дишане.

Вече знаеше, че бе преследван. Досега това беше само предположение. Обаче неясните, почти невидими сенки се оказаха действителни. Дебнейки и изчаквайки, те го бяха оставили да следва спокойно пътя си към сигналната станция. Но сега щяха да го нападнат.

Диксън извади оръжието от кобура, провери предпазителите, постави го обратно и продължи нататък.

Отново чу кашляне. Нещо го следваше по петите, като явно го чакаше само да излезе от храстите и да навлезе в гората. Диксън скръцна със зъби.

Никой не можеше нищо да му направи. Нали имаше оръжието.

Без него никога не би се отдалечил толкова от кораба си. На чужда планета човек не се разхождаше из околността просто така. Но Диксън можеше да си го позволи. На бедрото му висеше оръжието на оръжията; то го изпълваше с увереност, че може да се бори срещу всичко, което живееше, пълзеше, летеше или плуваше.

То беше най-съвършеното ръчно огнестрелно оръжие.

То беше чисто и просто Оръжието.

Диксън се огледа отново. Зад него на не повече от петдесет метра бяха застанали три звяра. От това разстояние изглеждаха като кучета или хиени. Те лаеха срещу него и започнаха бавно да се приближават.

Той докосна оръжието, но реши да не го използва веднага. Оставаше му достатъчно време, докато те дойдат по-наблизо.

Алфред Диксън беше нисък, широкоплещест мъж. Имаше сламеноруси коси и руси мустаци, чиито краища бяха завити нагоре. Тези мустаци придаваха на загорялото му лице диво изражение.

Той се чувстваше у дома си в баровете и кръчмите на Земята. Там, облечен в мазен защитнозелен комбинезон, можеше да си поръчва пиене с висок заповеднически тон и да пронизва останалите посетители със свирепия поглед на свитите си стоманеносиви очи. Правеше му удоволствие да им обяснява с леко презрителен тон разликата между автомата с игли на Сайкс и триточковия пистолет „Колт“, между роговия марсиански адлепер и венерианския ском, да ги противопоставя, да ги учи какво трябва да се прави, когато се напада рогат танк в гъстите шубраци на Ранарес, и да пояснява как се отбранява човек срещу нападение на летящи святкащи хвърчила.

Много хора смятаха Диксън за самохвалко, но в негово присъствие никога не се осмеляваха да го кажат. Други мислеха, че е способно момче въпреки високото мнение, което той лично имаше за себе си. Един ден той ще се осъзнае, мислеха си те, но това може да му струва ако не главата, то поне един от краката.

Диксън разбираше твърде много от оръжия. Според него покоряването на Дивия запад не беше нещо повече от едно противопоставяне на лъка и стрелата, от една страна, и на „Колт-44“, от друга. Африка? Копия срещу карабини. Марс? Триточков „Колт“ срещу въртящите се ножове. Защо беше нужно да се търсят неясни икономически, философски и политически причини, след като всичко можеше да се сложи под един такъв прост знаменател?

Той имаше, разбира се, непоклатимо доверие в Оръжието.

Когато отново се обърна, видя, че половин дузина животни, подобни на кучета, се бяха присъединили към първите три. Те тичаха наоколо с отворена паст и провиснали езици и бавно се приближаваха.

Диксън реши все още да не стреля. Колкото по-отблизо, толкова по-голям щеше да бъде ефектът на шока.

Той бе минал през много професии — изследовател, ловец, водач на астероид. Изглеждаше, че щастието не желае да му се усмихне. Винаги други откриваха потънали градове, редки животни, метални залежи. Обаче приемаше съдбата си весело. Знаеше, че няма късмет, но какво можеше да направи срещу това? Сега беше свързочник и

проверяваше автоматичните сигнални станции на дузина ненаселени планети.

А най-важното за него бе фактът, че той провеждаше първия тест за употреба на най-модерното и ненадминато ръчно оръжие, което някога е съществувало. Изобретателите му се надяваха да го наложат като стандартно снаряжение. Диксън мечтаеше от своя страна да стане толкова известен, колкото самото оръжие.

Достигна края на мрачната гора. Космическият му кораб се намираше на малка поляна на около три километра. Когато навлезе в гъстата сянка, чу възбуденото квичене на скокливците по дърветата. Те бяха с оранжева окраска и го наблюдаваха от височината на върховете.

Тази местност наистина напомняше много на Африка, помисли си Диксън. Дано да се натъкне на по-едър дивеч, че поне да отнесе някой трофей. Зад гърба му дивите кучета бяха само на двадесет метра. Имаха сиво-кафява козина, големината на териер и черепа на хиена. Част от хищниците се бяха промушили в гъсталака, за да му пресекат пътя.

Вече беше време да им покаже оръжието.

Диксън го извади от кобура. Имаше формата на голям пистолет, беше необикновено тежко и лошо балансирано. Изобретателите му бяха обещали при бъдещите модели да намалят теглото и да приблизят центъра на тежестта до ръката. Но Диксън беше напълно доволен от оръжието. Той му се възхити за миг, повдигна лоста на предпазителя и го постави на единичен огън.

Глутницата, виейки и леейки лиги, се нахвърли върху му. Диксън се прицели спокойно и натисна спусъка.

Оръжието избръмча тихо. На разстояние от стотина метра изчезна изведнъж цяла част от гората.

Диксън бе пуснал в действие първия дезинтегратор.

От дулото, което нямаше и два сантиметра, лъчът се бе разширил неколkokратно до максималния диаметър от четири метра. Един конусообразен участък на височината на бедрото и с дължина около сто метра бе отсечен от гората. Нищо не съществуваше повече там. Дървета, насекоми, растения, храсти, диви кучета, пеперуди — всичко

беше изчезнало. Надвиснали клони от това място изглеждаха като отрязани с гигантски бръснач.

Диксън прецени, че с този единствен изстрел бе убил най-малко седем диви кучета, седем хищника, с огън, продължил половин секунда! И никакви трудности с отклонението, никакви проблеми с балистиката, каквито имаше при ракетните автомати. Не бе нужно да се зарежда, понеже оръжието можеше да стреля в продължение на цели шестнадесет часа.

Съвършеното оръжие!

След като прибра оръжието в кобура, той се обърна и продължи нататък.

Навсякъде цареше мъртва тишина. Горските жители размисляха върху новото, което бяха видели. Мигове по-късно се бяха освободили от вкаменението си. Синьо-оранжевите скокливци се люлееха над него по дърветата, лешоядът отгоре се спусна и други черноперести птици също се присъединиха към него. В шубрака ръмжаха дивите кучета.

Още не се бяха отказали. Диксън ги чуваше да шумолят от двете му страни. Но не се оставяха да бъдат видени.

Той извади оръжието и се запита дали ще се осмелят отново да нападнат.

Осмелиха се.

Петнистосиво куче изскочи от храста зад Диксън. Оръжието жужеше. Хищникът изчезна по средата на скока и дърветата затрепераха, когато въздухът се втурна с гръм във внезапния вакуум.

Друго куче нападна и Диксън го дезинтегрира. Сбърчи чело. Човек не можеше да причисли тези животни към глупавите. Защо не се поучаваха от положението, че бе невъзможно да се противопоставят на него и на оръжието му? В цялата галактика съществата бързо се бяха научили да бъдат предпазливи спрямо въоръжен човек. Защо тогава не го сториха и тези животни?

Три кучета без предупреждение скочиха от различни страни. Диксън включи автоматиката и както човек, който размахва коса, ги покоси. Прахът се просмука и изпълни вакуума със светещи частици.

Диксън се прислуша напрегнато. Гората изглеждаше изпълнена с ръмжене и виене. Отвсякъде прииждаха насам глутници, за да се

включат в атаката.

Защо не разбираха?

Съвсем внезапно прозря истината. Те не разбираха, мислеше той, понеже урокът им бе поднесен твърде скрито и сложно! Оръжието унищожаваше безшумно, бързо и чисто. В повечето случаи засегнатите животни просто изчезваха. Нямаше предсмъртни стонове, нито рев, нито виене.

И преди всичко липсваше шумният взрив, който би ги изплашил, не миришеше на барут, не се чуваше изщракването на новоизстрелян патрон...

Диксън си мислеше: може би не бяха достатъчно хитри, за да признаят дезинтегратора за смъртоносно оръжие. Вероятно въобще не бяха осъзнали какво ставаше тук. Може би го смятаха за беззащитен.

Той вървеше бързо през тъмната гора. Убеждаваше се, че не е в опасност. Това, че не можеха да разберат с какво смъртоносно оръжие разполага, не променяше факта, че то функционира. Въпреки това щеше да иска при следващия модел да се погрижат за гърмежа. Не можеше да бъде особено трудно. И човек щеше да разполага с допълнително подсигуряване.

Скокливците по дърветата станаха вече по-нагли. Те се люлееха с протегнати надолу нокти, докато висяха на клоните близо до главата му. Вероятно се хранят с месо, помисли си Диксън.

Изведнъж скокливците се разбягаха с пронизителни писъци. Листа и малки клони заваляха отгоре. Самите кучета бяха изплашени за момента.

Диксън се смръщи — преди да се просне на земята. Дебел тежък клон го бе ударил по лявото рамо при падането си.

Оръжието се изплъзна от ръката му. Отлетя на десетина метра, като описа висока дъга. Все още бе включено на автоматичен режим и унищожиха храсталака.

Диксън изпълзя изпод клона и се втурна към оръжието. Един скокливец го изпревари.

Диксън се хвърли с лице към земята. Скокливецът въртеше триумфиращо дезинтегратора около себе си. Грамадни дървета, съсечени по средата, се сгромолясаха долу с трясък. Въздухът се изпълни с падащи клончета и листа, по земята се появиха дълбоки ровове. Един лъч проряза стоящото близо до Диксън дърво, като

премина над краката му. Диксън се претърколи по-надалеч. Следващия път лъчът пропусна за малко главата му.

Бе загубил вече надежда. Но тогава заговори любопитството у скокливеца. Крещейки радостно, той обърна оръжието и се опита да погледне в дулото му.

Черепът на животното изчезна безшумно.

Диксън използва този шанс. Скочи, втурна се, прескочи един ров и се вкопчи в дезинтегратора, преди той да попадне в ръцете на друг скокливец. Изключи автоматиката.

Отново се появиха много кучета. Те го наблюдаваха неотклонно.

Диксън все още не се осмеляваше да стреля. Ръцете му трепереха толкова силно, че сам бе в по-голяма опасност от животните. Заобиколи ги и продължи към кораба, като се клатушкаше.

Кучетата го последваха.

Диксън бързо се окопоти. Гледаше втренчено блестящото оръжие в ръката си. Уважението му към него бе пораснало. Изпитваше обаче лек страх, по-голям от този, който бяха проявили кучетата. Явно те не свързваха опустошенията с оръжието. Трябва да им се е сторило, като че ли внезапно се бе вдигнал страховтен вихър.

Но вихрушката бе отминала. Можеха отново да нападнат.

Диксън достигна до гъст храсталак, през който си проправи път с изстрел. Отстрани кучетата се движеха в крак с него. Той стреляше в гъсталака, без да гледа, и случайно засегна едно куче. Сега те наброяваха няколко дузини и се приближаваха все повече.

По дяволите, не се ли изплашиха от големия брой на жертвите?

Тогава му стана ясно, че те не можеха да броят.

Той се отбраняваше, навлизайки навътре в храсталака. На пътя му лежеше як корен на близкото дърво, който се издигаше като преграда.

Коренът се изправи и разтвори огромни челюсти точно под краката му.

Диксън стреля сляпо, държейки три секунди дулото насочено надолу, като едва не засегна собствените си крака. Съществуването изчезна. Диксън преглътна, олюля се и се подхлъзна в ямата, която бе издълбал с оръжието си.

Падна тежко и си навехна левия глезен. Кучетата наобиколиха ямата, готови да се нахвърлят вътре, като ръмжаха и лигите им течаха.

Само да запазя спокойствие, казваше си Диксън. Отнесе с два изстрела животните от ръба на ямата и се опита да се измъкне.

Стената беше твърде стръмна и изгладена като стъкло от лъча на оръжието му.

Напразно опитваше отново и отново, като безсмислено изразходваше силите си. После се принуди да поразмисли. Оръжието го бе докарало до това положение, то трябваше и да го изведе.

Този път издълба леко изкачващ се наклон от ямата и излезе, като куцаше със сбръчкано от болка лице.

Не трябваше да натоварва левия си глезен. Болката в лявото му рамо ставаше все по-силна. Клонът трябва да е счупил някоя кост, казваше си той. Взе една от лежащите наоколо тънки пръчки за патерица и закуцука нататък.

Кучетата нападаха на няколко пъти. Той ги дезинтегрираше и оръжието натежаваше все повече в десницата му. Лешоядите се въртяха наоколо, за да клъвнат нещо от срязаните трупове на кучетата. Диксън усещаше как бавно му притъмняваше пред очите. Бореше се срещу това. Не трябваше да губи сега съзнание, докато кучетата го заобикаляха.

Корабът се очертаваше вече. Диксън започна да тича тромаво, но се отказа веднага. Кучетата скочиха върху му.

Стреля да ги раздели в средата, като засегна при това част от ботуша си. Събра силите си и се помъкна напред.

Чудесно оръжие. Обаче опасно и за стрелящия. С удоволствие би взел сега на прицел някой от създателите му.

Как можеше да се конструира пистолет, който не гърми!

Достигна кораба. Кучетата го наобиколиха, докато се бавеше с въздушния шлюз. Диксън унищожил двете най-близо дошли животни и се катурна във вътрешността на кораба си. Отново мрак застрашаваше да го погълне. Повдигаше му се.

С последни сили дръпна вратата на шлюза и се свлече в едно кресло. Най-накрая на сигурно място!

Тогава дочу леко ръмжене.

Бе затворил със себе си едно от кучетата.

Ръката му бе твърде слаба да повдигне оръжието, но бавно той успя да го направи. Кучето, което в тъмнината бе трудно различимо, скочи върху него.

В един ужасно дълъг миг Диксън мислеше, че не може да стреля. Кучето се стремеше към гърлото му. Ръката му трябва да бе задействала спусъка, когато по рефлекс я отдръпна.

Кучето изскимтя кротко и замлъкна.

Диксън изгуби съзнание.

Когато отново дойде на себе си, лежа дълго, като се наслаждаваше на приятното усещане на живота. Искеше да се успокои няколко минути. След това щеше да изчезне оттук, да напусне тази чужда планета, да прилети обратно на Земята и да потърси някой бар. Тогава щеше да се напие като свиня. После щеше да намери създателите на оръжието и да им го обеси на врата.

Само безумец можеше да измисли оръжие без пукот.

Но за това после. Сега беше истинско удоволствие да живее, да лежи под слънцето, да се радва...

Под слънцето? В космическия кораб?

Той се изправи. В краката му лежах опашката и една от задните лапи на кучето. В стената на кораба зад тях зееше дупка с интересен зигзагообразен профил. Беше широка осем сантиметра и метър и половина дълга. През отвора ѝ се пронизваше слънчевата светлина.

Отвън седяха четири кучета и се вглеждаха във вътрешността.

Беше пробил кораба си, когато уби последното куче.

После забеляза и други процепи в кораба си. От какво се бяха получили?

Ах, да, нали той трябваше да се сражава за кораба си. Последните сто метра. Няколко изстрела трябваше да са прерязали и корпуса на кораба.

Изправи се и изследва повредите. Чиста работа, помисли си той с такова спокойствие, което понякога съпровожда истерията. Да, сър, много чиста работа.

Тук бе срязан кабел от управлението. Онова бе някога радиото. Оттатък с един-единствен изстрел бе пробил резервоарите с кислород и вода. Наистина великолепно постижение. И там — да, действително бе успял да го стори. Един съвсем прецизен лъч бе разкъсал тръбите за горивото. И, подчинявайки се на закона за силата на тежестта, всичкото гориво бе изтекло, бе образувало голяма локва под кораба и след това просто се бе просмукало в почвата.

Не е лошо като начало, помисли си Диксън, почти готов да загуби разсъдъка си. Дори сам с горелка не би могъл да го направи по-добре.

Та с нея той въобще не би могъл да го стори, корпусът на кораба беше издръжлив. Но не и срещу доброто, старо, малко, стопроцентово, непропускащо оръжие...

Когато година по-късно Диксън все още не се бе обадил, бе изпратен кораб да го потърси. Искаха да му направят прилично погребение, ако намерят останките му, и да си приберат дезинтегратора, ако още бе под ръка.

Корабът с търсачите кацна близо до този на Диксън и екипажът му разгледа с интерес пробития и разкъсан корпус на ракетата.

— Някои хора не умеят да боравят с оръжия — каза шефът на техниците.

— По дяволите! — промърмори пилотът.

От гората се носеше къртенето на удари с чук. Всички се втурнаха натам и установиха, че това беше Диксън. Той беше жив и здрав и работеше, като си пееше.

Беше си построил дървена хижа и бе засадил наоколо зеленчукова градина, която се охраняваше от висока стена. Диксън тъкмо зачукваше в земята прясно издялан кол, когато дойдоха мъжете.

Един от техниците не се сдържа да възкликне:

— Вие, жив!?

— Разбира се — каза Диксън. — Но докато не построих стената, нямах капка спокойствие. Опасни животни са тези кучета. Обаче аз им вдъхнах уважение.

Диксън се усмихна и докосна един лък, който висеше на стената така, че да му бъде лесно достижим. Беше направен от жилаво дърво. До него се намираше колчан, пълен с остри стрели.

— Те се научиха да ме уважават — продължи Диксън, — след като видяха някои от подобните си да тичат със стрела в плешката.

— А оръжието... — попита пилотът.

— Да, оръжието! — извика радостно Диксън. — Без него нямаше да съм все още жив.

Той се върна към работата си. С плоския и масивен приклад на оръжието заби кола в земята.

ПОЧЕСВАНЕ

Миналата нощ сънувах много странен сън. Сънувах как един глас ми казва:

„Извинете, че прекъснах предишния ви сън, но имам страшно спешен проблем и само вие можете да ми помогнете да го разреша.“

Сънувах, че му отвърнах:

— Няма нужда от извинения, сънят не беше хубав. И ако мога да ви помогна по някакъв начин...

„Само вие можете да ми помогнете — каза гласът. — В противен случай аз и народът ми сме обречени.“

— О, боже — рекох аз.

Казваше се Фрока и принадлежеше към много древна раса, която живееше от незапомнени времена в широка долина, заобиколена от гигантски планини. Били мирен народ, дал на света забележителни люде на изкуството. Законите им били образцови. Възпитавали децата си с обич и им разрешавали всичко. Въпреки че неколцина от тях опитвали да се отдадат на пиянство и дори се случило един да извърши убийство, те се смятали за добри и чувствителни същества, достойни за уважение, които...

— Слушайте — прекъснах го аз, — не можете ли да пристъпите направо към спешния си проблем?

Фрока се извини, че е започнал толкова отдалече, но обясни, че в неговия свят стандартната форма на молбата включвала дълго изложение на моралното основание на просителя.

— Добре — казах му аз. — Да чуем проблема.

Фрока пое дълбоко въздух и започна. Разказа ми, че преди сто години (според тяхното летоброене) от небесата се спуснал огромен червеникавожълт стълб, който кацнал близо до статуята на Незнайния бог пред културния дом в третия им по големина град. Стълбът имал формата на неправилен цилиндър с диаметър две мили. Издигал се нагоре извън обхвата на измервателните им прибори, противно на всички природни закони. Чрез опити установили, че стълбът е

нечувствителен към студ, жегата, бактерии, протонно бомбардиране и фактически към всичко, което биха могли да измислят. Той стоял там, неподвижен и невероятен, точно пет месеца, деветнадесет часа и пет минути.

След това без никаква причина стълбът започнал да се движи в северно-северозападна посока. Средната му скорост била 78,881 мили в час (според тяхната мярка за скорост). Направил пукнатина в земята, дълга 183,233 мили и широка 2,011 мили, след което изчезнал.

Видните учени не достигнали до никакво заключение относно явлението. Накрая заявили, че то е необяснимо, единствено по рода си и надали би могло някога да се повтори.

Но се повторило отново, месец по-късно, и то в столицата. Цилиндърът изминал общо 820,331 мили в привидно произволни посоки. Причинените щети били неизчислими и няколко хиляди загубили живота си.

След два месеца и един ден стълбът пак се върнал, като засегнал трите най-големи града.

Тогава всички осъзнали, че не само личният им живот, ами цялата им цивилизация, съществуването им като раса е заплашено от някакъв непознат и може би непознаваем феномен.

Тази мисъл довела до отчаяние голяма част от населението. Истерията сменяла апатията.

Четвъртото нападение било извършено в полетата на изток от столицата. Действителните щети били минимални. Независимо от това този път настъпила масова паника, последвана от ужасяващ брой самоубийства.

Положението било отчайващо. Сега псевдонауките се включили в борбата наред с науките. Всяка помощ била добре дошла, никоя теория не се отхвърляла, била тя на биохимик, хиромант или астролог. Особено след ужасната лятна нощ, когато красивият древен град Раз бил заличен от лицето на земята заедно с двете си предградия.

— Извинявайте — рекох. — Съчувствам ви за всичките тези неприятности, но не виждам какво общо има това с мен?

„Тъкмо до това стигнах“, отвърна гласът.

— Тогава продължавайте — казах аз. — Но бих ви посъветвал да побързате, защото мисля, че скоро ще се събудя.

„Твърде трудно е да обясня моето място във всичко това — продължи Фрока. — По професия съм дипломиран експерт-счетоводител. Но като хоби се занимавам с различни методи за разширяване на умствените възприятия. Неотдавна направих опити с химическо съединение, което наричаме кола и което често довежда до състояние на дълбоко прозрение...“

— И ние имаме подобни вещества — казах му аз.

„Тогава значи разбирате! Добре, докато пътувах — използвате ли този израз? Докато бях под влиянието му, така да се каже, стигнах до познание, което далеч надминава... Толкова е трудно да го обясня.“

— Давайте — прекъснах го нетърпеливо. — Стигнете до същественото.

„Добре — рече гласът. — Разбрах, че светът ми съществува на различни нива: атомно, субатомно, равнини на трептенията, безкрайни степени на действителността, които всички са също части от други нива на съществуването.“

— Това го знам — обадих се възбудено. — Установих скоро същото за моя свят.

„Стана ми ясно — продължи Фрока, — че имаше смущения на едно от нивата ни.“

— Не можете ли да се уточните малко? — попитах аз.

„Според мен нашият свят е жертва на нашествие на молекулярно ниво.“

— Страшно — казах му аз. — Не можете ли да проследите откъде идва нашествието?

„Мисля, че мога — отговори гласът. — Но нямам доказателства. Всичко това е само предположение, плод на интуиция.“

— Аз лично вярвам в интуицията — отвърнах. — Кажете ми какво сте открили?

„Добре — каза гласът с колебание. — Стигнах до заключението — интуитивно — че светът ми представлява микроскопичен паразит върху вас.“

— Говорете направо!

„Чудесно! Открих, че в едно отношение, че в една равнина на действителността моят свят съществува в основата между втория и третия пръст на лявата ви ръка. Съществувал е там милиони наши

години, а за вас — минути. Не мога да го докажа, разбира се, и не ви обвинявам изобщо...“

— Няма нищо — обадох се аз. — Казвате, че светът ви се намира между втория и третия пръст на лявата ми ръка. Какво се иска от мен?

„Сър, предполагам, че отскоро сте започнали да се почесвате в областта на моя свят.“

— Да се почесвам?

„Така мисля.“

— И смятате, че грамадният разрушителен червеникав стълб е един от пръстите ми?

„Именно.“

— И искате да престана да се почесвам?

„Само близо до това място — побърза да каже гласът. — Искането ми е неудобно, но го правя, само за да спася света си от пълно разрушение. И се извинявам...“

— Не се притеснявайте с извинения — успокоих го аз. — Същества, които чувстват, не трябва да се смущават от нищо.

„Много мило от ваша страна, че го казвате — рече гласът. — Ние не сме хора, разбирате, ами паразити и нямаме никакви оплаквания срещу вас.“

— Всички чувстващи същества трябва да се поддържат — казах му аз. — Имате думата ми, че докато съм жив, никога повече няма да се чеша в основата между първия и втория пръст на лявата ръка.

„Между втория и третия“, напомни ми той.

— Никога няма да се чеша между кои да е пръсти на лявата ръка! Това е тържествена клетва и обещавам, че ще я спазвам, докато мога да дишам.

„Сър, вие спасихте света ми — каза гласът. — Никаква благодарност не би била достатъчна, но аз все пак ви благодаря.“

— Няма за какво — рекох.

Тогава гласът изчезна и се събудих.

Щом си спомних съня, сложих един лейкопласт върху пръстите на лявата си ръка. Не обръщах внимание на сърбежите, дори не си мих ръката. Носих лейкопласта през целия ден.

В края на следващата седмица ще го махна. Смятам, че ще съм осигурил двадесет или тридесет милиарда години според тяхното

летоброене, което би трябвало да е достатъчно дълго за която и да е раса.

Но не това е проблемът ми. Моят проблем е, че в последно време започнах да изпитвам интуитивно някои неприятни предположения относно земетръсите в падината Сан Андреас и възобновената вулканична дейност в Централно Мексико. Смятам, че всичко е в някаква взаимовръзка, и съм уплашен.

Така че извинете ме за прекъсването на предишния ви сън, но имам спешен проблем, за чието разрешаване само вие можете да ми помогнете...

ВСИЧКО ТОВА, КОЕТО СМЕ

Съществува правилник за поведението на космическите кораби за Пръв Контакт, но той съдържа само правила, съставени по липса на друга възможност и прилагани по същата причина. Защото на практика кой би могъл да предвиди резултата от *някакво* въздействие върху психиката на един непознат народ?

Тези доста мрачни мисли вълнуваха съзнанието на Ян Мартин в момента, когато той навлизаше в атмосферата на Дюрел IV. Той беше едър мъж в разцвета на силите си, с пепеляворуси коси и кръгло сериозно лице. От доста време той беше стигнал до заключението, че е по-добре да има някакво правило, отколкото нищо. Ето защо следваше стриктно споменатите правила, но винаги с чувството на несигурен човек, опасяващ се да не сгреша. А точно това бяха идеалните качества, необходими за работата на Пръв Контактующа.

Той направи обиколка на планетата достатъчно ниско за наблюдение, но не и прекалено ниско, за да не изплаши жителите, и забеляза признаци на една пасторално-примитивна цивилизация. Опита се да си припомни какво беше чел в том четвърти на „Методи на Първия Контакт“, издаден от Отдела за Извънземна психология. След това безшумно приземи ракетата на една скалиста равнина, покрита тук-таме с трева, близо, но не *прекалено*, до едно неголямо село.

— Добре го направи! — каза помощникът му Кросуел, който беше все още доста млад, за да знае какво е несигурност.

Чедка, еборианският лингвист, се въздържа от какъвто да е коментар. Както обикновено, той спеше мирно и тихо.

Мартин промърмори нещо и отиде в задната част на ракетата, за да пристъпи към тестовете. Кросуел зае мястото му на прозорчето за наблюдения.

След около половин час Кросуел съобщи:

— Ето ги! Една дузина са: хуманоиди, без съмнение.

При по-внимателно наблюдение той забеляза, че кожата на местните жители на Дюрел беше мъртвешко бяла, мека и отпусната, а

лицата им лишени от всякакво изражение. Кросуел се поколеба, после добави:

— Те не са много хубави!

— Какво правят? — попита Мартин.

— Засега само ни наблюдават — отвърна Кросуел.

Помощникът беше млад, висок и слаб, с огромни мустаци, които беше пуснал през време на пътуването и които заглаждаше с гордост.

— Те се намират на не повече от двайсетина метра — отбеляза той.

Благодарение на прозорчето Кросуел виждаше навън. В замяна на това никой отвън не можеше да гледа вътре. Отделът за Извънземна психология беше взел тази предпазна мярка след неуспеха на един кораб, който беше изпуснал Първия Контакт с Карела II. Карелианците, поглеждайки в ракетата, трябва да са видели нещо, което ги бе изплашило, и бяха избягали колкото се може по-бързо. Отделът така и не научи причината за това прибързано бягство, тъй като не бе възможно да се установи втори контакт.

Във всеки случай *това* не трябва да се повтори.

— Какво правят сега?

— Един се приближава сам. Вождът, може би, или изкупителната жертва...

— Как е облечен?

— Носи... нещо като... не бихте ли благоволили да погледнете сам?

Пред контролното табло Мартин току-що привърши предварителното изследване на Дюрел IV. Въздухът беше годен за дишане, климатът умерен, силата на тежестта близка до тази на Земята. Той беше открил също така наличието на значителни находища на радиоактивни минерали и на редки метали. И нещо много важно — не беше забелязал никакви следи от вирусни микроорганизми, нито отровни газове, които причиняват толкова поражения сред Първите Контактующи.

Следователно Дюрел можеше да стане ценен помощник на Земята, при условие че обитателите му се окажат гостоприемни..., а Контактующите тактични.

Мартин се приближи до прозорчето и огледа местните жители.
— Те носят дрехи в пастелни тонове: ние ще облечем същите.
— Добре — каза Кросуел.
— Те не носят оръжие: значи ние също ще излезем без оръжие.
— Разбрано.
— Обути са със сандали, ние ще сложим също такива.
— Както заповядате.
— Забелязвам още, че нямат косми по лицето си — продължи Мартин, усмихвайки се леко. — Съжалявам, Ед, но вашите мустаци...
— Не! Не мустаците! — изхлипа Кросуел, покривайки ги с ръка, за да ги защити.
— Страхувам се, че ще трябва.
— Но аз чаках цели шест месеца да пораснат!
— Налага се да ги прежалите. Трябва да разберете.
— Наистина не виждам защо — възмутено протестира Кросуел.
— Защото първите впечатления са *най-важните*. Когато първото впечатление е лошо, по-нататъшните връзки стават трудни, понякога даже невъзможни. Понеже не знаем нищо за тези хора, най-сигурната тактика е конформизмът. Ние се опитваме да им приличаме, обличаме се в цветове, които могат да им се понравят или поне няма да ги шокират, копираме тяхното поведение и се стремим във всяко отношение да действваме според...
— Добре, добре! — съгласи се Кросуел. — Сигурно ще има достатъчно време да ми пораснат нови на връщане.
Двамата се погледнаха, после избухнаха в смях. За трети път Кросуел загубваше по този начин мустаците си.
Докато Кросуел се бръснеше, Мартин събуди лингвиста. Чедка беше лемурски хуманоид, родом от Ебора IV — една от редките планети, с които Земята поддържаше нормални отношения. Еборианите бяха лингвисти по рождение, благодарение на невероятната си способност за асоциации, и никога не грешеха. Някога те изследвали една голяма част от Галактиката, но биха успели много повече, ако не бяха роби на абсолютната необходимост да спят двадесет часа на денонощие.

Кросуел, вече обръснат, облече един бледозелен комбинезон и обу сандали. Екипът мина през отделението за микробна дезинфекция, след което Мартин отвори люка на въздушния шлюз.

Всред редовете на дюрелианите се надигна шепот; само вождът (или изкупителната жертва) продължи да мълчи. Те наистина приличаха на хора, ако не се смята необикновената им бледност и невъзмутимостта на чертите им. Мартин не беше способен да различи някакво изражение у тях.

— Избягвайте всякакви гримаси — препоръча той на Кросуел.

Те се приближаваха бавно, докато стигнаха на десетина крачки от този, който изглеждаше да е вождът. Мартин каза доста тихо:

— Ние идваме в мир.

Чедка преведе и изслуша отговора, произнесен с толкова слаб глас, че беше почти неразбираем.

— Вождът ви поздравява с добре дошли.

— Добре! — каза Мартин.

Той направи още няколко крачки напред и започна да говори, прекъсвайки се от време на време, за да даде възможност на Чедка да превежда. Издекламира много сериозно и убедително Първата реч ББ-32, предназначена за „пасторално-примитивни хуманоиди, привидно неагресивни“. Даже Кросуел, който лесно не се впечатляваше, трябваше да признае, че това беше една хубава реч. Мартин обясни, че другарите му и той самият са пътници, дошли отдалече, прекосили Голямата бездна, за да установят приятелски отношения с добрите хора от Дюрел. Разказа им за далечната, покритата със зеленина Земя, която толкова много прилича на тази планета, и за добрите и скромни земни хора, които подават приятелска ръка на дюрелианите. Говори още за великата същност на мира и взаимопомощта, които царяха на Земята, за всестранното приятелство и за много други неща, всичките от хубави по-хубави.

След като той свърши, последва дълго мълчание.

— Той разбра ли всичко? — прошепна Мартин на Чедка.

Еборианинът направи утвърдителен знак и зачака отговора на вожда. Мартин си пое дъх след усилието, което беше направил; Кросуел продължи да опипва нервно току-що обръснатата си горна устна.

Вождът отвори уста, въздъхна, завъртя се на място и се просна на земята.

Нещата взеха по-скоро неприятен обрат, който никоя теория, нито правило не бяха предвидили.

Вождът нямаше намерение да става; значи не ставаше дума за някаква церемония. Даже обратно — виждаше се, че той трудно диша, като човек в кома.

При подобни обстоятелства на екипа за Контакт не му оставаше нищо друго, освен да се прибере в ракетата и да чака по-нататъшния

развой на събитията. Половин час по-късно един туземец се приближи до ракетата и поведе разговор с Чедка, наблюдавайки, едновременно с това, внимателно земните хора, после изведнъж си тръгна.

— Какво каза? — попита Кросуел.

— Вождът Морери се извинява за припадъка си. Той каза, че това е непростима грешка.

— Ах! — възкликна Мартин. — Неговото припадане може би ще ни послужи за нещо в крайна сметка... Това ще го принуди да се извини за *неучтивостта* си, докато се касае за случаен инцидент, за който ние не сме виновни...

— Напротив.

— Какво напредив?

— Виновни сме ние — каза еборианинът, свивайки се на кълбо да спи.

Мартин раздруса малкия лингвист, за да го събуди.

— Какво каза вождът още? Защо ние да сме виновни за припадъка му?

Чедка се правя широко.

— Вождът бил ужасно притеснен. Той се опитал да понася вашия дъх толкова дълго, колкото можел, но тази чужда миризма...

— Моят дъх? — попита Мартин. — Значи *моят дъх* го е накарал да припадне?

Чедка кимна утвърдително, изхълца внезапно, а след това заспа отново. Вечерта дойде и дългият залез на Дюрел неусетно отстъпи място на нощта. Зад дървената завеса на гората огньовете на селото един подир друг изгаснаха. Но на борда на ракетата светлините блестяха до сутринта. Когато слънцето изгря, Чедка се отправи с мисия към селото. Кросуел, проклинайки, изпи кафето си, докато Мартин се ровеше из несесера на аптечката.

— Това е само временен неуспех — казваше Кросуел, който не искаше да губи надежда. — Случват се такива неща. Спомнете си на Дингфоробеа VI...

— Именно за такива неща могат да ни забранят завинаги достъпа до планетите.

— Но как да отгатнеш...

— Трябваше да предвидя! — каза Мартин. — Това, че досега нашият дъх не е отровил никого, не... А, ето!

Той размахна, победоносно едно шишенце, съдържащо малки розови таблетки.

— Пълна гаранция срещу лошия дъх! Това ще неутрализира даже този на хиена. Вземете по две.

Кросуел взе хапчетата.

— А сега какво ще правим?

— Ще чакаме да... А! Какво каза той?

Чедка току-що влезе през люка на шлюза, търкайки очите си.

— Вождът Морери се извинява, че е припаднал.

— Това го знаем вече. И после?

— Той ни кани да посетим селото Ланит, когато ни е удобно. Вождът смята, че този инцидент не трябва да навреди на миролюбивите отношения между две вежливи и доброжелателни раси.

Мартин въздъхна от облекчение. Той се изкашля леко и попита, колебаейки се:

— Говорихте ли му за... а-а... за подобрение на дъха ни?

— Уверих го, че този недостатък ще бъде коригиран — каза Чедка. — Въпреки че за мене това никога не е представлявало някакво неудобство.

— Много добре! Отиваме веднага в селото. Може би няма да бъде лошо да вземете и вие също едно от тези хапчета.

— В моя дъх няма нищо неприятно — отвърна еборианинът с тон, който говореше достатъчно ясно.

И те тръгнаха за селото.

Когато трябва да се работи с пасторално-примитивно население, необходимо е да се избират прости жестове, но колкото е възможно по-символични, защото те най-добре ще бъдат разбрани. Малко думи, много жестове! Такова е правилото за пасторално-примитивните цивилизации.

Мартин, който се питаше какъв символ да използва, забеляза веднага, че самото месторазположение щеше да му послужи чудесно. Туземците го чакаха, събрани в селото, което се намиреше на една поляна. Пресъхналото русло на един поток отделяше селото от гората, а над него минаваше малък каменен мост.

Мартин осъзна изгодата, която можеше да извлече от този декор. Той се придвижи до средата на моста и там се спря, усмихвайки се приятно на дюрелианите. Като видя, че някои изтръпнаха и се обърнаха, той си припомни собствените препоръки относно израженията на лицето: прие безизразен вид и остана неподвижен за известно време.

— Какво има? — попита го Кросуел, спирайки се леко обезпокоен в началото на моста.

— Нека този мост — започна речта си Мартин с гръмък глас, — да бъде символът на вечните отсега нататък връзки, които ще обединят тази хубава планета с...

Кросуел му извика някакво предупреждение, но Мартин не си даваше сметка. Той гледаше втренчено неподвижните туземци.

— Махайте се от моста! — кресна Кросуел.

Но преди Мартин да успее да направи и крачка, мостът се продъни под него и той падна в сухото легло на потока, като за малко не си счупи костите.

— Това е най-смайващото нещо, което някога съм виждал — каза Кросуел, като му помагаше да се изправи. — Още щом повишихте глас, всичките камъни станаха на прах. Резонансно трептене, предполагам.

Мартин разбра сега, защо дюрелианите говореха шепнешком. Той се изправи, изохка и седна отново.

— Нещо счупено? — попита Кросуел.

— Трябва да съм си изкълчил крака.

Вождът Морери пристигна, последван от двадесетина дюрелиани, каза накратко нещо и поднесе на Мартин един полиран и украсен бастун от черно дърво.

— Благодаря! — измънка Мартин, като се изправи, подпирайки се на бастуна, и попита Чедка: — За какво говори той?

— Вождът каза, че мостът бил построен едва преди стотина години и бил в добро състояние. Извинява прадедите си, че не са го построили по-солиден.

— Хм! — отвърна Мартин.

— Вождът каза също, че вие сте без съмнение човек с лош късмет.

„Той може би има право — помисли си Мартин, — може би ние сме несръчен народ.“

Въпреки добрите намерения на земните хора, почти всички раси, които досега те бяха открили една след друга, се страхуваха от тях, мразеха ги или им завиждаха, основавайки се главно на лошите първи впечатления. Тук обаче всичко не изглеждаше още загубено. Наистина какво друго можеше да се случи след станалото вече?

Мартин се усмихна, но веднага се поправи, и влезе, накуцвайки, в селото редом с Морери.

От технологическа гледна точка дюрелианската цивилизация се намираше още на доста примитивен стадий. Дюрелианите използваха колелото и лоста, но не бяха напреднали повече в използването на механиката. При все това изглеждаше, че имат елементарни познания по равнинна геометрия и астрономия.

За разлика в областта на изкуствата те изглеждаха сръчни и много напреднали, особено що се отнася до дърворезбата. И най-простите колиби бяха украсени със забележителни барелефи.

— Мислите ли, че мога да направя снимки? — попита Кросуел.

— Не виждам какво би попречило — каза Мартин.

Вождът се съгласи и Кросуел засне дюрелианските жилища, пазара и украсата на храма.

Мартин се разхождаше, милвайки с върха на пръстите си сложните барелефи, като бърбеше с туземците чрез посредничеството на Чедка, подреждайки мислите си. Дюрелианите, според него, бяха много интелигентни, и показваха възможности, сравними с тези на *Homo sapiens*. Фактът че те не употребяваха много техника, показваше не толкова основен недостатък, колкото дълбоко съгласуване с природата. Техният миролюбив вид предвещаваше добро разбирателство с жителите на Земята, които след векове на хаос желяеха да установят мир.

Тези данни щяха да бъдат основата на доклада му, предназначен за втория екип на контакт. Той се надяваше да може да добави: „Ние имаме чувството да сме оставили там благоприятно впечатление за Земята. Изглежда, че няма да се появят особени трудности.“

Чедка разговаряше оживено с вожда. Малко по-бодър от обикновено, той дойде да съобщи нещо с тих глас на Мартин. Последният се съгласи мълчаливо; старайки се да изглежда все така

невъзмутим, той се приближи до Кросуел, който правеше последни снимки, и го попита:

— Готов ли си за големия банкет?

— Какъв банкет?

— Този, който вождът дава тази вечер в наша чест... Това е много важно: израз на доброжелателство... символ на приятелство... и още много, всичко...

Въпреки че той произнесе тези думи с неутрален тон, можеше да се прочете удовлетворение в очите му.

— Тогава значи сме успели! Контактът е успешен!

Зад тях двама туземци потрепериха, като чуха този силен глас, и се отдръпнаха, клатейки се.

— Ние сме успели, да — каза Мартин, — но при условие да внимаваме много. Те са добър и интелигентен народ, но въпреки това имам впечатлението, че ние ги *дразним*.

Когато вечерта настъпи, те отидоха на банкета. Първото ястие беше оранжевозелен зеленчук, който приличаше малко на тиквичка. След това вождът Морери произнесе реч за значението на културните връзки. После сервираха нещо, което приличаше на заек, и беше ред на Кросуел да вземе думата.

— Не забравяйте — пошушна му Мартин — да *говорите шепнешком!*

Кросуел се изправи и започна речта си. С безизразно лице и приглушен глас той направи преглед на многобройните прилики, които обединяваха Земята и Дюрел, като ръкомахаше силно.

Чедка превеждаше последователно. Мартин одобряваше, клатейки глава. Вождът също. Както и останалите.

Кросуел привърши речта с едно хубаво заключение и седна. Мартин го потупа по рамото:

— Много добре, Ед! Вие имате дарба за... Но какво има?

— Погледнете!

Мартин се обърна. Вождът и другите сътрапезници продължаваха с втренчени очи да клатят глава.

— Чедка! — каза тихо Мартин. — Говорете им!

Еборианинът зададе въпрос на вожда. Но не получи отговор. Вождът все така ритмично клатеше глава.

— Вашите ръкомахания! — каза Мартин. — Трябва да сте ги хипнотизирали!

Той се почеса по главата, после се изкашля силно. Дюрелианите престанаха да се поклащат, мигнаха с клепачи и започнаха да говорят помежду си, бързо и с тревожен вид.

— Те казват, че имате учудващи способности — преведе Чедка. — Казват, че чужденците са особени хора и се съмняват, че може да им се има доверие.

— Добре! По-хубаво ще бъде да спрем дотук, докато нещата вървят все още.

Той стана, последван от Кросуел и Чедка.

— Ние си тръгваме засега — промърмори той на вожда. — Но ви молим да разрешите на други хора да ви посетят. Простете ни грешките, които направихме; те произтичат от това, че не знаехме вашите обичаи.

Чедка преведе и Мартин продължи да шепне с безизразно лице и ръце, долепени до тялото. Той говори за единството на Галактиката, за радостите на сътрудничеството, за обмяната на стоки и знания, за необходимата солидарност между живите същества.

Морери, още не напълно възстановил се от хипнозата, отговори, че земните хора ще бъдат винаги добре дошли.

С неволен жест Кросуел му подаде ръката си. Вождът я погледна учуден, после я взе, очевидно питайки се какво трябва да я прави. Той изохка от остра болка и я пусна рязко: дълбоки червени изгаряния се очертаваха по кожата му.

— Какво би могло...! — възкликна Кросуел.

— Потта! — каза Мартин. — Тя е киселина. Трябва да има моментално въздействие върху техния организъм. Да се махаме бързо!

Туземците се вълнуваха. Те бяха събрали камъни, парчета дърво. Вождът, който все още изпитваше болка, се опитваше да ги успокои, но земните хора предпочетоха да не чакат разрешението на спора. Те отстъпиха към ракетата толкова бързо, колкото им позволяваше накуцването на Мартин, който се подпираше на бастуна си.

Зад тях гората се изпълваше със съмнителни възгласи. Когато пристигнаха до космическия кораб, те едва си поемаха дъх. Кросуел, препъвайки се от снопче трева, си удари главата в люка с гръм.

— По дяволите! — изрева той, полудял от болка.

Почвата под краката им започна да бучи, после да трепери и да се размества.

— Бързо! Качвайте се! — изкомандува Мартин.

Ракетата успя да излети. Миг по-късно на мястото, което тя току-що беше напуснала, почвата пропадна.

— Това трябва пак да е някакъв резонансен феномен — каза Кросуел. — Но каква несполука! Да сме кацнали точно върху пукнатина на терена!

Мартин въздъхна и поклати глава.

— Наистина не знам какво да правя. Бих искал да се върна, да им обясня, но...

— Ние няма да бъдем вече добре дошли.

— Вероятно! Правихме глупост след глупост. Зле започнахме, а след това всичко стана още по-лошо.

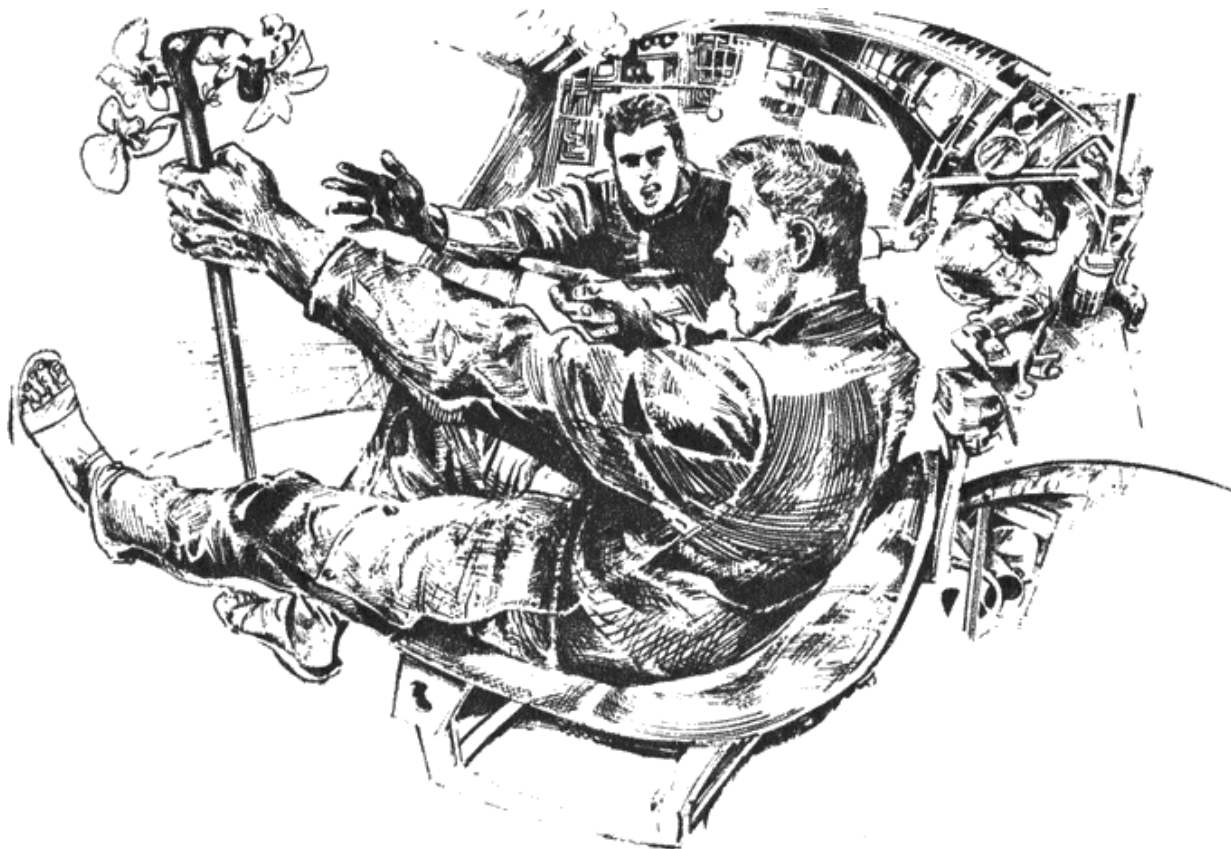
— Това, което направихте, не е толкова много — обясни Чедка с най-любезния си тон. — Не е ваша вината. Тя се дължи по-скоро на това, което *сте*.

Мартин помисли известно време, после се съгласи:

— Да, имате право. Гласовете ни разрушават страната им, израженията на лицата ни ги отвращават, жестикулациите ни ги хипнотизират, дъхът ни ги задушават, потта ни ги изгаря. О, боже мой!

— Боже мой, боже мой! — съгласи се тъжно Кросуел. — Ние сме истински заводи за химични продукти... Обаче произвеждаме само отровни газове и разяждащи течности.

— Но това още не е всичко, което представлявате. Вижте! — каза Чедка.

Той им посочи бастуна на Мартин. Върху горната му част, там, където ръцете на Мартин го бяха държали, няколко неразтворени дотогава пъпки бяха разцъфнали сега с бели и розови цветове, чийто аромат изпълваше кабината.

— Сами виждате, вие сте също и *това* — каза Чедка.

— Този бастун беше мъртъв — размишляваше Кросуел. — Вероятно това се дължи на някакво масло от кожата ни.

Мартин потрепери.

— Мислите ли, че всички тези скулптури, които сме пипали... колибите... храмовете...

— Да, мисля същото — каза Кросуел.

Мартин си затвори очите. Той си представи внезапното разцъфване на изсъхналото и мъртво дърво.

— Мисля, че те ще разберат — каза той, опитвайки се да вярва сам на собствените си думи. — Това е хубав символ и тези хора са много интелигентни. Убеден съм, че те ще одобрят... поне *една част* от това, което ние сме...

СТРАЖ-ПТИЦА

Когато Гелсън влезе, видя, че другите производители на страж-птици вече се бяха събрали. Бяха всичко на всичко шестима — без самия него — и в стаята плуваше синкавият дим на скъпи цигари.

— Здравсти, Чарли — извика един от тях, когато той застана на вратата.

Останалите прекъснаха разговора си, колкото бегло да му махнат за поздрав. Припомни си с кисела усмивка, че като производител на страж-птици той вземаше участие в спасението. Това бе нещо изключително. Трябваше да си уредиш официален договор с правителството, ако искаш да спасиш човешката раса.

— Представителят на правителството все още не е пристигнал — съобщи му един от присъстващите. — Очакваме го всеки момент.

— Ще ни дадат зелена улица — обади се друг.

— Хубаво. — Гелсън се настани на един стол до вратата и огледа стаята.

Събрали се бяха като на конференция или на събор на млади скаути. Шестимата компенсираха малкия си брой с внушителен телесен обем. Президентът на Саутърн Консолидейтид не щадеше дробовете си да рекламира дългия живот на страж-птицата. Двамата президенти, на които говореше, се усмихваха и кимаха. Единият се опитваше да го прекъсне, за да съобщи резултатите от теста, изследващ находчивостта ѝ, докато другият описваше новото устройство за зареждане.

Останалите трима мъже образуваха своя собствена групичка, която също изказваше възхвали по адрес на страж-птицата.

На Гелсън му направи впечатление, че всички стояха гордо изправени и с вдигнати глави, подобно на спасители, за каквито се смятаха. Но не го намери за смешно. Допреди няколко дни и той самият се чувстваше така. Мислеше за себе си като за възпълен, леко оплешивял светец.

Въздъхна и запали цигара. При започването на проекта бе също толкова ентузиазирани. Спомни си, че каза на Макинтайр, главния конструктор: „Това е началото на нова ера, Мак... Решението е птица-страж“. А Макинтайр кимна в знак на дълбоко разбиране — още един новоизлюпен привърженик на идеята.

Колко прекрасно изглеждаше всичко тогава! Просто и надеждно решение на един от най-големите проблеми на човечеството, решение, затворено в половинкилограмова кутия от метал, кристали и пластмаса.

Може би това именно бе причината, поради която се съмняваше сега. Гелсън подозираше, че проблемите на хората не се решават толкова лесно. Някъде трябваше да има уловка.

В края на краищата убийството бе твърде стар занаят, а страж-птицата — свръхмодерно решение.

— Джентълмени...

Бяха говорили толкова разпалено, че никой не забеляза влизането на представителя на правителството. Изведнъж стаята утихна.

— Джентълмени — рече закръгленият държавен служител, — президентът, със съгласието на Конгреса, нареди да се сформират бригади от страж-птици във всеки град и всяко село на страната.

Мъжете нададоха спонтанен победен вик. В крайна сметка дава им се възможност да спасят света, каза си Гелсън и с безпокойство се запита отново какво нередно имаше във всичко това.

Внимателно изслуша пратеника на правителството, който обясни схемата за разпределение. Страната трябваше да се раздели на седем области, всяка от които да се снабдява и обслужва от един производител. Това, разбира се, означаваше той да притежава монопол, но явно бе необходимо. Правеше се за защита на обществените интереси, както при телефонните услуги. Не можеше да има конкуренция при разпространението на страж-птиците. Те служеха на всички.

— Президентът се надява — продължи представителят на правителството, — че в най-кратък срок птиците ще влязат в действие навсякъде. Ще разполагате с най-високи приоритети за получаване на стратегически метали, работна ръка и всичко останало.

— Колкото до мен — заяви президентът на Саутърн Консолидейтид, — надявам се да доставя първата партида страж-

птици още до края на седмицата. Всичко е готово за производството им.

И другите не бяха по-назад. Заводите бяха подготвени да произвеждат страж-птици в продължение на месеци. Всички стандартизирани устройства бяха съгласувани прецизно и се изчакваше единствено разрешението от страна на президента.

— Чудесно — отвърна представителят. — Ако това е всичко, мисля, че... Въпрос ли има?

— Да, сър — каза Гелсън. — Искам да знам дали моделът, който ще произвеждаме, е сегашният.

— Естествено — отговори представителят. — Той е най-усъвършенстван.

— Имам възражение. — Гелсън се изправи. Колегите му го погледнаха гневно. Очевидно той задържахше настъпването на златната епоха.

— Какво е възражението ви? — попита представителят.

— Нека най-напред кажа, че аз стопроцентово ще подкрепя машина, която да спре убийствата. Отдавна е назряла нуждата от нея. Възражявам единствено срещу схемите за самообучение на страж-птицата. На практика те помагат на машината да оживее, като ѝ дават псевдосъзнание. Не мога да се съглася с това.

— Но, мистър Гелсън, вие сам твърдахте, че птицата няма да е напълно ефикасна, ако не се въведат тези схеми. Без тях се очаква тя да може да предотврати само около седемдесет процента от убийствата.

— Знам това — рече Гелсън, явно чувствайки се ужасно неудобно. — Мисля обаче, че от морална гледна точка можем да създадем опасност, като позволим на една машина да взема решения, които са право единствено на хората — допълни той, без да отстъпва.

— Е, хайде, Гелсън — намеси се един от президентите на корпорации. — Няма нищо подобно. Страж-птицата само ще следи за спазването на тези решения, които са били взети от справедливи и честни мъже още в най-древни времена.

— Мисля, че това е вярно — подкрепи го представителят. — Но аз разбирам как се чувства мистър Гелсън. Жалко е, че трябва да поверим решаването на човешки проблем в ръцете на машина, а още по-тъжно е, че една машина трябва да прилага на практика нашите закони. Но недейте да забравяте, мистър Гелсън, няма друга

възможност да бъде спрян един убиец, *преди да извърши убийство*. Не би било справедливо спрямо многото невинни хора, убивани всяка година, ако решим да ограничим страж-птиците по философски съображения. Не сте ли съгласен?

— Прав сте, предполагам — с нежелание призна Гелсън. Хиляди пъти си бе втълпявал всичко това, но нещо продължаваше да не му дава мира. Навярно трябваше да обсъди въпроса с Макинтайр.

Когато съвещанието свърши, една мисъл го осени и го накара да се подсмихне.

Много полицаи щяха да останат без работа!

— Е, какво ще кажете за това? — попита лейтенант Селтрикс. — Цели петнадесет години съм работил в „Убийства“, а сега ме замества машина. — Той избърса чело с едрата си червена ръка и се облегна на бюрото на капитана. — Не е ли чудесно нещо науката?

Другите двама полицаи, също бивши служители на отдел „Убийства“, кимнаха мрачно.

— Не се безпокой, Селтрикс — рече капитанът. — Ще ти намерим място в „Кражби“. Там ще ти хареса.

— Просто не мога да го преглътна — оплака се Селтрикс. — Някакъв си боклук от ламарина и пластмаса щял да разкрие всички престъпления.

— Не е точно така — отвърна капитанът. — От страж-птиците се очаква да предотвратяват убийствата, преди те да бъдат извършени.

— Че какви престъпления ще са тогава? — попита един от полицаите. — Искам да кажа, че човек не може да бъде обесен за убийство, преди да го е извършил, нали?

— Не е там работата — обясни капитанът. — Птиците трябва да спрат човека, преди да извърши убийство.

— И тогава никой няма да го арестува? — поинтересува се Селтрикс.

— Не знам как смятат да се справят с това — призна капитанът.

Всички замълчаха за известно време. Капитанът се прозина и погледна часовника си.

— Онова, което не разбирам — поде отново Селтрикс, продължавайки да се обляга на бюрото, — е как точно го правят.

Откъде е започнало всичко това, капитане?

Капитанът се вгледа в лицето на Селтрикс за следа от ирония. В крайна сметка вестниците от месеци пишеха за страж-птиците. Но после си спомни, че Селтрикс, както и останалите като него почти не четяха друго освен спорта.

— Значи — започна капитанът, като се опитваше да си припомни какво бе чел в притурките на „Сънли“ — тези учени работили в областта на криминалистиката. Изучавали поведението на убийците, за да разберат какво ги подтиква. Така открили, че мозъците на убийците излъчват особен вид вълни, различаващи се от тези на другите хора. Също така жлезите им реагират странно. Всички тези симптоми се появяват, когато се готвят да извършат убийство. По-нататък учените изобретили специална машина, на която да мига червена светлинка или нещо подобно, когато се излъчват такива мозъчни вълни.

— Учени! — въздъхна горчиво Селтрикс.

— И така, след като създали тази машина, не знаели какво да правят с нея. Била твърде голяма, за да се движи, а убийци едва ли някога щели да попаднат достатъчно близо, че да накарат светлината да мига. Тогава направили по-малък модел и извършили опити с него в няколко полицейски участъка. Мисля, че са го изпитвали някъде и в нашия щат. Но машината не работела особено добре. Не могли да стигнат навреме до местопрестъплението. Затова измайсторили страж-птиците.

— Не мисля, че ще спрат някой убиец — обади се един от полицаите.

— Ще го спрат, и то с голяма сигурност. Видях резултатите от изпитанията. Могат да го надушат, преди да е извършил престъплението. А когато го настигнат, удря го силен ток или нещо подобно. Това ще го спре.

— Ще закриете ли отдел „Убийства“, капитане? — попита Селтрикс.

— Не — отвърна капитанът. — Ще оставя един малък екип, докато видим как се справят тези птичета.

— Ха! — подсмихна се Селтрикс. — Малък екип. Това е смешно.

— Така е — рече капитанът. — Във всеки случай ще задържа няколко човека. Изглежда, че птиците не спират всички убийства.

— Защо не?

— Някои от убийците не излъчват тези мозъчни вълни — отговори капитанът, мъчейки се да си спомни какво бе казано в една от статиите. — Май жлезите им не работят или нещо подобно.

— А какви именно не спират? — запита Селтрикс с професионално любопитство.

— Не знам. Но чух, че са оправили проклетите птици, така че скоро ще ги спират всичките.

— Как ще стане това?

— Учат се. Имам предвид страж-птиците. Също като хората.

— Шегувате ли се?

— Ни най-малко.

— Хубаво — каза Селтрикс, — но мисля, че все пак ще държа стария патлак смазан. Просто за всеки случай. Не може да им се вярва на тези учени.

— Правилно.

— Птичета! — прихна Селтрикс.

Страж-птицата се виеше над града, описвайки голяма плавна дъга. Алуминиевото ѝ тяло блестеше под утринните лъчи, слънчеви зайчета играеха по неподвижните ѝ крила. Летеше съвсем безшумно.

Безшумно, но всичките ѝ сетива действаха. Вграденото кинестетично устройство ѝ показваше къде се намира и направляваше търсенето по дълга крива.

И изведнъж нещо се случи! Електронните органи светкавично засякоха сигнал. Корелационният център направи проверка, като го съпостави с данните за електрически и химически признаци в паметта си. Задейства се някакво реле.

Страж-птицата се спусна по спирала, като приближаваше към все по-засилващия се сигнал. Тя *надушваше* секретирането на жлезите, *кусваше* отклоняващата се от нормата мозъчна вълна.

В пълна бойна готовност и със заредено оръжие, тя направи още един кръг и пикира под ярките лъчи на сутрешното слънце.

Динели бе толкова съсредоточен, че не забеляза спускането на страж-птицата. Извадил пистолета си, той гледаше умоляващо едрия бакалин.

— Не ме доближавай!

— Малък въшлив негодник — рече бакалинът и пристъпи крачка напред. — Искаше да ме ограбиш? Здрава кост няма да оставя по хилавото ти тяло.

Бакалинът, твърде глупав или твърде смел, след като не обърна внимание на заплашващия го пистолет, се приближи още към дребния крадец.

— Хубаво — каза Динели, изпаднал в неконтролируема паника. — Щом го искаш, мухльо, ще си го...

Мълния го удари през гърба. Пистолетът отлетя и разби витрината със закуски.

— Какво, по дяволите...? — възкликна бакалинът, вперил поглед в зашеметения крадец. Но после мярна блясъка на сребърни крила. — А, мътните да ме вземат. Тези страж-птици наистина работят!

Проследи крилата, докато те не изчезнаха в небето. После телефонира на полицията.

Страж-птицата отново записва своята широка търсеца дъга. Мисловният ѝ център анализира фактите, които бе научил за убийството. Не всички от тях му бяха известни преди.

Сигнализира тази нова информация на останалите страж-птици, а те предадоха в отговор своите данни.

Сега, когато птиците слизаха една след друга от конвейера, Гелсън си позволи да се отпусне. Заводът му сякаш пулсираше със силно, ритмично боботене. Поръчките се изпълняваха навреме, като се даваше предимство на големите градове в областта, докато не се задоволят и най-малките селца.

— Върви като по мед и масло, шефе — рече появилият се на вратата Макинтайр. Току-що бе привършил обичайната си проверка.

— Хубаво. Сядай.

Едрият инженер седна и запали цигара.

— Отдавна се занимаваме с тази работа — каза Гелсън, не знаейки откъде да започне.

— Да, така е — съгласи се Макинтайр. Облегна се назад и всмукна дълбоко. Беше един от инженерите консултанти на първия

модел на страж-птицата. Преди шест години. Оттогава работеше за Гелсън и бяха станали добри приятели.

— Това, което искам да обсъдим, е... — Гелсън млъкна за момент. Не знаеше как да изрази мислите, които се въртяха в ума му. Вместо това запита: — Какво ти е мнението за птиците, Мак?

— Кое, моето ли? — Инженерът се усмихна нервно. Още от зараждането на идеята бе мислил за страж-птиците, дори когато ядеше, пиеше и спеше. Но никога не бе смятал за нужно да има някакво определено мнение за тях. — Е, мисля, че са страхотни.

— Не това имам предвид — отвърна Гелсън. Едва сега осъзна, че желаше някой да разбере гледната му точка. — Искам да кажа, дали не смяташ, че в мислещите машини може да се крие някаква опасност.

— Не мисля така, шефе. Защо питаш?

— Виж, аз не съм учен, нито инженер. Просто се заех с икономическите въпроси около производството им и ви оставих да се грижите за останалото. Като непредубеден човек обаче страж-птиците започват да ме плашат.

— Няма причини за това.

— Не ми харесва идеята за самообучаващите се схеми.

— Защо? — Миг по-късно Макинтайр се усмихна отново. — Знаем. Ти си като другите хора, шефе, страх те е, че машините могат да се събудят и да кажат: „Какво правим тук? Я да поемем управлението на света в свои ръце“. Така ли е?

— Може би има нещо такова — призна Гелсън.

— Това е изключено — каза Макинтайр. — Страж-птиците са сложни устройства, но един компютър в Масачузетския технически университет е много по-сложен. А той няма никакво съзнание.

— Няма. Но птиците могат да се самообучават.

— Естествено, както могат и всички нови компютри. Нима мислиш, че те ще се съюзят с тях?

Гелсън се ядоса на Макинтайр, а още повече на самия себе си.

— Известно е, че страж-птиците могат да прилагат на практика наученото. И никой не ги контролира.

— Ето какъв бил проблемът — рече Макинтайр.

— Мислех да се откажа от производството на птици-стражи — едва сега Гелсън си даде сметка какво искаше.

— Слушай, шефе — каза Макинтайр. — Искаш ли да знаеш мнението на един инженер?

— Нека да го чуем.

— Птиците не са по-опасни от лека кола, компютър на IBM или термометър. Те имат точно толкова собствено съзнание и воля, колкото и тези неща. Конструирани са да отговарят на дадени сигнали и да извършват определени действия, когато получат тези сигнали.

— Ами самообучаващите се схеми?

— Без тях не може — заяви спокойно Макинтайр, сякаш обясняваше на десетгодишно дете. — Предназначението на страж-птиците е да осуетят всички опити за убийство, нали? Е, обаче само някои убийци излъчват такива сигнали. За да бъдат спрени всичките, птиците трябва да търсят нови определения за убийство и да ги допълват към онези, които вече знаят.

— Мисля, че това не е човешко — възрази Гелсън.

— И тъкмо това му е най-хубавото! Страж-птиците нямат чувства. Те не разсъждават като хора. Човек не може да ги подкупи, нито да ги упои. Но също така не трябва да се страхува от тях.

Интеркомът на бюрото изписука. Гелсън не му обърна внимание.

— Всичко това го знам — рече той. — И все пак понякога се чувствам като този, който е открил динамита. Мислил е, че ще бъде използван само за разбиване на пънове.

— Ти обаче не си изобретил страж-птиците.

— Но съм морално отговорен, че ги произвеждам.

Интеркомът изписука още веднъж и Гелсън натисна раздражено един от бутоните.

— Пристигнаха отчетите за първата седмица от работата на страж-птиците — съобщи секретарката му.

— И как изглеждат?

— Чудесно, сър.

— Изпрати ми ги след петнайсетина минути. — Гелсън изключи интеркома и се обърна отново към Макинтайр, който чистеше ноктите си с клечка кибрит. — Не смяташ ли, че това е типична черта на човешкото мислене? Машината-бог? Електронният баща?

— Шефе — отвърна Макинтайр, — мисля, че трябва да се запознаеш по-подробно с устройството на птицата. Знаеш ли какво е вградено във въпросните схеми?

— Само най-общо.

— Първо, там е заложена цел. Да се попречи на живите организми да извършват убийство. Второ, убийството може да се определи като акт на насилие, включващ счупване, осакатяване, изтезаване или спиране по друг начин на жизнените функции на един жив организъм от друг жив организъм. Трето, повечето убийства могат да бъдат засечени по дадени химически и биоелектрически промени. — Макинтайр спря, за да запали нова цигара. — Такива са условията, които определят основните функции. Освен тях, има още две специално за самообучаващите се схеми. Четвърто, срещат се живи организми, които могат да извършат убийство, без да са налице признаците, споменати в условие три. Пето, последните могат да се разпознаят въз основа на данни, отговарящи на условие две.

— Ясно — кимна Гелсън.

— Разбираш ли как е обезопасено всичко?

— Допускам, че е тъй. — Гелсън се поколеба за момент. — Предполагам, че няма друго.

— Да — рече инженерът и излезе.

За известно време Гелсън остана замислен. В страж-птиците *не можеше* да има нищо опасно.

— Донеси ми отчетите — каза той по интеркома.

Високо над осветените постройки на града кръжеше птица-страж. Беше тъмно, но тя можеше да види в далечината друга като нея, а по-нататък още една. Градът бе доста голям.

За да се предотврати убийство...

Сега трябваше да се следят повече признаци. По невидимата мрежа, която свързваше всички птици, се предаваше непрекъснатата информация. Нови данни, нови начини за откриване на намеренията за убийство.

Там! Сигнал! Две страж-птици пикираха едновременно. Едната бе доловила сигнала само част от секундата по-рано от другата. Тя продължи да се спуска, докато втората наблюдаваше.

Условие четири, срещат се живи организми, които могат да извършат убийство, без да са налице признаците, споменати в условие три.

Благодарение на новата си информация и чрез екстраполиране страж-птицата знаеше, че този човек се готви за убийство, въпреки че липсваха характерните химически и електрически признаци.

Изострила всичките си сетива, тя приближи към заподозрения.

Откри каквото търсеше и пикира.

Роджър Греко се бе облегал на сградата с ръце в джобовете. В лявата стискаше хладната дръжка на пистолет четиридесет и пет калибър. Греко търпеливо чакаше.

Не мислеше за нищо особено, просто си почиваше, опрял гръб на стената и очаквайки един човек. Греко не знаеше защо той трябва да бъде убит. Не го и интересуваше. Липсата на любопитство бе едно от неговите качества, които се ценяха. Другото бе умението му.

Един куршум трябваше да пробие главата на човек, когото не познаваше. Задачата нито го възбуждаше, нито го отвращаваше. Просто бе работа като всяка друга. Убил си човек — какво от това?

Когато жертвата му излезе от съседната сграда, той извади пистолета от джоба си. Свали предпазителя и прехвърли оръжието в дясната си ръка. Все така не мислеше за нищо, когато се прицели...

И бе повален.

Греко помисли, че е прострелян. С мъка се изправи на крака, огледа се и с премрежени очи се прицели в жертвата си.

Отново бе повален.

Този път се опита да стреля, както лежеше на земята. Дори за момент не помисли да се откаже, защото бе професионалист.

При следващия удар изгуби съзнание. Завинаги, защото дългът на страж-птицата повеляваше да предпази обекта на насилие — *на каквато и да е цена за убиеца*.

Жертвата стигна до колата си, без да забележи нищо особено. Всичко бе станало без никакъв шум.

Гелсън се чувстваше доста добре. Страж-птиците работеха отлично. Престъпленията, свързани с насилие, бяха намалели два пъти и продължаваха да намаляват. Тъмните улички вече не предизвикваха ужас. Нямаше нужда да се заобикалят парковете и игрищата след смрачаване.

Все пак оставаха, разбира се, обирите. Дребните кражби процъфтяваха, също както злоупотребите, незаконното присвояване, измамите и стотици други криминални престъпления.

Това обаче не бе толкова важно. Загубени пари можеха да се възвърнат, но загубен живот — никога.

Гелсън бе готов да признае, че е сгрешил по отношение на птиците-стражи. Те *вършеха* работа, която не бе по силите на хората.

Същата сутрин се появи първият намек за нещо нередно.

Макинтайр дойде в кабинета му. Мълчаливо застана пред бюрото на Гелсън. Изглеждаше загрижен и леко притеснен.

— Какво има, Мак? — попита Гелсън.

— Една от страж-птиците е повалила работник в кланицата. В безсъзнание е.

Гелсън се замисли за момент над казаното. Да, птиците биха го направили. Вероятно с новите им самообучаващи се схеми те са определили убиването на животни като убийство.

— Кажи на касапите да механизират работата си — рече Гелсън. — И аз самият никога не съм харесвал този занаят.

— Добре — отвърна Макинтайр, като присви устни. После вдигна рамене и излезе.

Гелсън остана прав до бюрото си, потънал в размисъл. Не можеха ли птиците да правят разлика между убиец и човек, изпълняващ законната си работа? Не, очевидно не. За тях убийството си беше убийство. Без изключения. Намръщи се. Това можеше да наложи известна пренастройка на самообучаващите се схеми.

Но не твърде голяма, реши веднага той. Просто трябва да се научат да различават малко по-добре нещата.

Седна отново и се зарови в документите, като се опитваше да избегне пробуждането на стари страхове.

Вързаха затворника на стола и прикрепиха електрода към крака му.

— О-о, о-о — простена той, едва съзнавайки какво правят.

Поставиха шлема върху бръснатата му глава и затегнаха последните ремъци. Затворникът продължи тихо да стене.

В този момент се появи страж-птица. Никой не знаеше как бе влязла. Затворите са големи и здрави постройките, с множество заключващи се врати, но птицата бе тук.

За да предотврати убийство.

— Махнете това нещо! — извика директорът на затвора и посегна към ключа. Страж-птицата го просна на земята.

— Спри! — извика един от пазачите и сам хвана ключа. Но и той се свлече на пода редом с директора.

— Това не е убийство, идиотска птица такава! — ревно друг пазач и извади пистолет, за да застреля кръжащия бляскав метален предмет.

Предвидила намерението му, страж-птицата го запрати към стената.

В стаята настъпи тишина. След малко човекът с шлема започна да се киска. После спря.

Птицата стоеше на пост, висейки във въздуха...

Грижеше се да не бъде извършено убийство.

По мрежата на страж-птиците пристигаха нови и нови данни. Неконтролирани, независими, хилядите птици-стражи ги получаваха и действаха в съответствие с тях.

Счупване, осакатяване или спиране по друг начин на жизнените функции на един жив организъм от друг жив организъм. Действия, които трябва да се предотвратят...

— Дий, дяволите да те вземат! — извика фермерът Олистър и отново вдигна камшика. Конят се подплаши, а каруцата изскърца и се заклати, когато той свърна встрани.

— Дий, дръглива кранто! — изрева фермерът и отново вдигна камшика.

Но не успя да го спусне. Винаги нащрек, доловила насилие, една страж-птица го събори от седалката на каруцата.

Жив организъм? Какво е жив организъм? Птиците-стражи разширяваха определенията си, като научаваха все повече и повече факти. А това, разбира се, им създаваше и повече работа.

Сърната едва се забелязваше в края на гората. Ловецът вдигна пушката си и внимателно се прицели.

Но нямаше време да стреля.

Със свободната си ръка Гелсън изтри потта от лицето си.

— Добре — рече той по телефона. Изслуша потока ругатни от другата страна и внимателно постави слушалката обратно върху апарата.

— Този пък за какво? — попита Макинтайр. Беше небръснат, с разхлабена вратовръзка и незакопчана риза.

— Още един рибар — отвърна Гелсън. — Изглежда, птиците не го оставят да лови риба, въпреки че семейството му умира от глад. Искате да знае какво ще предприемем.

— Колко случая станаха вече?

— Не знам. Не съм гледал пощата.

— Е, аз открих къде е проблемът — каза Макинтайр мрачно, с вида на човек, който си е изяснил как точно е вдигнал във въздуха Земята, макар и твърде късно.

— Нека да чуем.

— Всички бяха на мнение, че трябва да се предотвратят всякакъв вид убийства. Решихме, че птиците ще мислят като нас. А е трябвало много точно да определим условията.

— За което пък, предполагам — каза Гелсън, — е било необходимо да знаем със сигурност причините за убийствата. Но ако ги знаехме, нямаше да имаме нужда от страж-птиците.

— О, мисля, че нещата са по-прости. Необходимо е само да им се каже, че някои постъпки, които приличат на убийства, всъщност не са такива.

— Но защо пречат на рибарите? — запитва Гелсън.

— А защо да не го правят? Рибите и животните са живи организми. Просто ние не мислим, че това, което вършим с тях, е убийство.

Телефонът иззвъня. Гелсън го изгледа и включи интеркома.

— Казах, че не приемам повече никакви обаждания, независимо какви са.

— От Вашингтон е — отговори секретарката. — Помислих си, че...

— Извинявай. — Гелсън вдигна слушалката. — Да. Неприятностите са големи... Така ли? Добре, ще го направя.

Той затвори телефона.

— Съвсем кратко и ясно — обясни на Макинтайр. — Временно трябва да спрем производството.

— Няма да е толкова лесно — възрази Макинтайр. — Както знаете, птиците действат независимо от каквото и да е централно управление. Веднъж седмично се връщат само за технически преглед. Ще трябва да ги изключваме тогава, една по една.

— Е, налага се да започваме. Монро от крайбрежието вече е изключил една четвърт от птиците си.

— Мисля, че мога да им измайсторя някаква ограничаваща схема — рече Макинтайр.

— Хубаво — отвърна с горчивина Гелсън. — Бих бил много щастлив.

Страж-птиците се учеха бързо, като непрекъснато разширяваха и обогатяваха знанията си. Уточняваха се бегло определени понятия, проверяваха се на практика, после отново се уточняваха и допълваха.

За да се предотврати убийство...

Металът и електроните разсъждаваха безупречно, но не като хората.

Жив организъм? Всеки жив организъм!

Птиците-стражи си поставиха за цел да защитават всички живи организми.

Мухата, която бръмчеше из стаята, кацна на масата, постоя за момент, а после се стрелна към стъклото на прозореца.

Възрастният човек приближи крадешком към нея, стиснал навит вестник в ръката си.

Убиец!

Птиците пикираха и спасиха мухата в последния момент.

Старецът продължи да се гърчи около минута и след това утихна. Шокът, който бе получил, беше съвсем лек, но достатъчен за слабото му и болно сърце.

Жертвата обаче бе спасена, това бе най-важното. Да се спаси жертвата, а нападателят да си получи заслуженото.

— Защо не ги изключват? — ядосано попита Гелсън.

Помощникът само посочи с ръка. В един от ъглите на ремонтната работилница лежеше ръководителят на контролната служба. Току-що бе дошъл в съзнание.

— Опита се да изключи една от тях — каза помощникът. Беше сплел пръстите на ръцете си и правеше видимо усилие да не трепери.

— Смешна работа. Те нямат чувство за самосъхранение.

— Тогава ги изключете сам. Освен това не мисля, че някоя друга ще дойде вече.

Какво бе се случило? Гелсън започна да сглобява картината в съзнанието си. Явно страж-птиците все още не са определили границите на онова, което се нарича жив организъм. Когато някои от тях са били изключени в завода на Монро, останалите са анализирали новия факт.

Така са били принудени да приемат, че и те също са живи организми.

Никой никога не им бе казал обратното. А те действително изпълняваха много от функциите на живите организми.

Отново го връхлетяха старите му страхове. Гелсън потръпна и побърза да се махне от работилницата. Трябваше спешно да намери Макинтайр.

Сестрата подаде тампон на хирурга.

— Скалпел.

Тя го постави в ръката му. Хирургът започна да прави първия разрез. И тогава долови нещо нередно.

— Кой пусна това чудо да влезе?

— Не знам — отвърна сестрата с приглушен от маската глас.

— Махнете го оттук!

Сестрата замаха с ръце към блестящия крилат нашественик, но той прелетя над главата ѝ.

Хирургът продължаваше да работи със скалпела — доколкото успяваше.

Птицата-страж го пропъди и застана на пост.

— Обадете се в завода за страж-птици! — нареди хирургът. — Накарайте ги да изключат тази напаст.

Птицата предотвратяваше насилие спрямо жив организъм.

Хирургът стоеше безпомощен встрани, докато пациентът му умираше.

Кръжейки високо над плетеницата от шосета, страж-птицата наблюдаваше и чакаше. Вече седмици работеше непрестанно, без почивка и ремонт. Нямаше възможност нито за едното, нито за другото, защото не можеше да позволи да бъде убита, след като самата тя бе жив организъм. А именно това ставаше с птиците, когато се върнеха в завода.

Наистина в тях бе заложена заповед да се върнат, след като измине определен период от време. Но страж-птиците трябваше да се подчинят на по-строгата повеля — да опазват живота, включително своя собствен.

Определението за убийство сега бе разширено почти до безкрайност и вече бе невъзможно да се обхване. Птиците обаче не се смущаваха от това. Те отговаряха на сигналите, когато и да дойдеха, независимо от източника им.

Във файловете на паметта им имаше ново определение за жив организъм. То бе следствие на откритието, че самите те представляват такива организми и включваше огромно множество от разновидности.

Появи се сигнал! За стотен път през този ден птицата се наклони на една страна и се спусна стремглаво надолу, за да предотврати убийство.

Джексън се прозя и отби колата встрани от пътя. Не забеляза бляскавата точка в небето. Нямаше и причина. Джексън не възнамеряваше да извършва убийство според нито едно човешко определение за това.

Мястото е добро за кратка дрямка, реши той. Бе карал в продължение на цели седем часа и очите му вече се премрежваха. Посегна да изключи мотора...

И бе отблъснат към вратата на колата.

— Какво, по дяволите, става? — възмути се Джексън. — Искам просто да... — Посегна отново към ключа и отново бе отблъснат.

Не си и помисли да опита трети път. Слушал бе радиото и добре знаеше какво правят страж-птиците с упоритите нарушители.

— Глупава машина — рече той на застаналата в очакване метална птица. — Колата не е жива. Не се опитвам да я убия.

Но страж-птицата знаеше единствено, че с определено действие се спира организъм. Колата очевидно бе функциониращ организъм. Не беше ли и тя от метал като птиците-стражи? Не се ли движеше?

— Без ремонт те ще се износят — каза Макинтайр и отмести встрани куп папки с документация.

— След колко време? — запита Гелсън.

— От шест месеца до една година. Да приемем година, като изключим злополуките.

— Една година — рече Гелсън. — През това време всичко ще е измряло. Чу ли най-новото?

— Какво?

— Птиците са решили, че и Земята е жив организъм. Не позволяват на фермерите да разкъсват почвата, като орат. И всички останали неща, разбира се, са живи организми: зайци, бръмбари, мухи, вълци, комари, лъвове, крокодили, гарги, както и по-дребните форми на живот като бактериите.

— Чух — отвърна Макинтайр.

— И казваш, че ще се износят след шест месеца или година. А какво ще стане *сега*? Какво ще ядем след шест месеца?

Инженерът потърка брадичката си.

— Ще трябва бързо да предприемем нещо. Нарушено е екологичното равновесие.

— Бързо е меко казано. По-добре незабавно. — Гелсън запали тридесет и петата си цигара от сутринта. — Най-малкото, остана ми горчивото удовлетворение да заявя: „Казвах ви го“. Въпреки че и аз съм също толкова отговорен, колкото и останалите, които боготворяха машините.

Макинтайр не го слушаше. Мислеше за страж-птиците.

— Като заешката чума в Австралия.

— Смъртността се увеличава — продължаваше Гелсън. — Глад. Наводнения. Не могат да се секат дървета. Лекарите не са в състояние да... Какво каза за Австралия?

— Зайците — повтори Макинтайр. — Не са останали почти никакви в Австралия.

— Защо? Какво са им сторили?

— О, открили са някакъв бацил, който поразява само зайци. Мисля, че се разпространявал с комарите...

— Действай в тази посока — нареди Гелсън. — Може да излезе нещо. Искам да вдигнеш телефона и спешно да свикаш среща с инженерите от другите фирми. Навярно ще успеете да измислите нещо заедно.

— Добре — каза Макинтайр. Грабна няколко бели листа и се втурна към телефона.

— Какво ти разправях? — рече лейтенант Селтрикс, подсмивайки се. — Не твърдах ли, че учените са луди?

— Да съм казвал, че не си прав? — попита капитанът.

— Не, но не беше *сигурен* в обратното.

— Е, сега съм сигурен. По-добре тръгвай. Чака те доста работа.

— Знам. — Селтрикс извади пистолета си от кобура, провери го и го пъкна отново на мястото му. — Всички ли момчета се върнаха, капитане?

— Всички? — засмя се мрачно другият. — Убийствата са нараснали с петдесет процента. Сега са повече откогато и да било.

— Сигурно — каза Селтрикс. — Страж-птиците са твърде заети да пазят колите и мързеливите паяци. — Тръгна към вратата, после се обърна, за да каже още нещо.

— Повярвай ми, машините са *глупави*.

Капитанът кимна.

Хиляди страж-птици се опитваха да предотвратят безброй милиони убийства — безнадеждна задача. Но птиците не се надяваха. Те нямаха съзнание, не се радваха на успеха, нито пък се страхуваха от

неуспех. Търпеливо вършеха работата си, подчинявайки се на всеки долетял сигнал.

Не можеха да са едновременно навсякъде, но не беше и нужно. Хората бързо научаваха какво не се харесва на страж-птиците и се стараеха да не го правят. Просто бе опасно да се опитват. Благодарение на неимоверната си скорост и свръхбързата реакция птиците пристигаха начаса.

А сега това означаваше нещо твърде сериозно. В първоначалната им настройка съществуваше условие, позволяващо да ликвидират убиеца, ако всички други мерки се окажат недостатъчни.

Защо да щадят един убиец?

Това доведе до неочакван резултат. Птиците-стражи установиха факта, че откакто бяха започнали да действат, убийствата и актовете на насилие бяха нараснали в геометрична прогресия. Заключение бе вярно, защото според новите им определения се увеличаваха и възможностите за убийство. Но за птиците нарастването показваше, че първоначалните методи не са били успешни.

Проста логика. Ако А не става, опитай Б. Птиците започнаха да убиват.

Кланиците в Чикаго бяха затворени и добитъкът умря от глад в оборите си, защото фермерите от Средния Запад не можеха да косят сено, нито да жънат житото.

Никой не бе казал на страж-птиците, че животът като цяло се основава на внимателно балансирани убийства.

Умирането от глад не ги занимаваше, защото настъпваше вследствие на бездействие.

Интересуваха ги единствено въздействията.

Ловците си седяха по домовете и се взираха в сребърните точки в небето, обзети от желание да ги прострелят. Но повечето от тях не се и опитваха. Страж-птиците бързо долавяха намерението да се убива и го наказваха незабавно.

Рибарските лодки се поклащаха самотни край пристаните си в Сан Педро и Глоустър. Рибите бяха живи същества.

Фермерите проклинаха, плюеха и загиваха, опитвайки се да приберат реколтата. Зърното бе живо и следователно трябваше да бъде закриляно. За птиците-стражи картофите бяха също толкова важни,

колкото и останалите живи организми. Смъртта на стръкче трева бе равностойна на убийството на президент...

Според страж-птиците.

И, разбира се, някои машини също бяха живи. Това следваше от обстоятелството, че птиците бяха машини и бяха живи. Господ да ви е на помощ, ако посегнете към радиото си. Да го изключите означава да го убиете. Съвсем очевидно — гласът му замлъква, червената светлина на лампите изгасва, то постепенно изстива.

Птиците-стражи се стараеха да предпазят всичките си довереници. Вълкът биваше заклан, когато се опитваше да убие заек. Заекът получаваше смъртоносен удар, когато се готвеше да хапне зеленчук. Пълзящите растения биваха изгаряни, защото задушаваша дърветата.

Пеперудата плащаше с живота си, заловена в момент, когато оскърбяваше някоя роза.

Но не винаги, тъй като страж-птиците бяха твърде малко. Дори милиард не биха могли да изпълняват амбициозната задача, която си бяха поставили няколкото хиляди.

Като следствие от това из цялата страна вилнееше смъртоносна сила, хиляди безумни мълнии, удрящи по хиляди пъти на ден.

Мълнии, които предугаждаха действията ти и те наказваха дори за намеренията.

— Джентълмени, ако обичате — примоли се представителят на правителството. — Трябва да побързаме.

Седемте производители престанаха да говорят.

— Преди официално да започнем тази среща — обади се президентът на фирмата „Монро“, — искам да кажа нещо. Не се чувстваме отговорни за плачевното състояние на нещата. Проектът бе на правителството, то трябва да поеме отговорността — както моралната, така и финансовата.

Гелсън сви рамене. Не бе за вярване, че само преди няколко седмици същите тези хора бяха претендирали за славата на спасители на света. А сега, след като не бяха успели, искаха да отхвърлят от себе си отговорността.

— Мога да ви уверя, че този въпрос не бива да ни безпокои в момента — заяви представителят. — Трябва да побързаме. Инженерите ви са свършили чудесна работа. Гордея се със сътрудничеството, което сте осъществили в кризисната ситуация. И като следствие на всичко сте упълномощени да приложите набелязания план на практика.

— Почакайте малко — намеси се Гелсън.

— Няма време.

— Планът не е добър.

— Мислите, че няма да сработи ли?

— Естествено, че ще сработи. Страхувам се обаче, че лекарството ще е по-опасно от самата болест.

Производителите го изгледаха така, сякаш искаха да го удушат. Но той не се поколеба.

— Не се ли поучихме досега? — попита той. — Не разбрахме ли, че с машини не можем да решим проблемите на хората?

— Мистър Гелсън — каза президентът на „Монро“, — с удоволствие бих изслушал философските ви размисли, но за съжаление в същото време загиват хора. Унищожават се реколтата. В някои краища на страната вече е настанал глад. Птиците трябва да бъдат спрени веднага!

— Убийствата също трябва да се предотвратят. Нека ви припомня, че всички ние бяхме единомислени по този въпрос. Но не това е начинът!

— Какво предлагате? — попита представителят.

Гелсън пое дълбоко въздух. За това, което искаше да каже, бе необходима цялата му смелост.

— Да оставим страж-птиците да спрат сами, когато се развалят — предложи той.

За малко не последва бунт. Представителят с мъка успокои обстановката.

— Нека това да ни е за урок — настоя Гелсън. — Да си признаем, че сгрехихме, като се опитвахме чрез машини да изцелим човечеството от недостатъците му. Ще започнем отново. Ще използваме машини наистина, но не като съдии, учители и бащи.

— Направо смешно — студено рече представителят на правителството. — Мистър Гелсън, вие сте твърде изнервен, съветвам

ви да се сдържате. — Той прочисти гърлото си. — Джентълмени, на всички вас президентът заповядва да изпълните плана, който предложихте. — Изгледа остро Гелсън. — Ще бъде предателство, ако не го сторите.

— Ще съдействам с всичко, което мога — каза Гелсън.

— Добре. Серийното производство трябва да започне още в края на седмицата.

Гелсън напусна сам залата. Отново бе объркан. Прав ли беше, или просто пак му се привиждаха разни неща? Не бе успял, разбира се, да обясни какво имаше предвид.

А знаеше ли точно какво има предвид?

Той изруга под носа си. Запита се защо никога не може да е сигурен в каквото и да било. Съществуваха ли някакви ценности, на които би могъл да разчита?

Забърза към летището и към завода си.

Страж-птицата вече не действаше безотказно. Много от фините ѝ части бяха износени от непрестанната работа. Но тя храбро продължаваше да реагира на сигналите, когато те се появяваха.

Паяк нападнаше муха. Птицата се втурна надолу да я спасява.

Едновременно с това забеляза нещо над себе си. Свърна нагоре, за да го посрещне.

С остър пукот по крилото ѝ се плъзна мълния. Тя моментално отвърна с шокова вълна.

Нападателят бе защитен с дебела изолация. Отново стреля по птицата. Този път токът я удари и премина през крилото ѝ. Тя побягна встрани, но нападателят се втурна с шеметна скорост след нея, като продължаваше да ѝ нанася токови удари.

Страж-птицата падна, но успя да предаде информацията си. Спешно! Имаше нова заплаха за живите организми, и то най-смъртоносна досега!

Другите птици, пръснати из цялата страна, получиха съобщението ѝ. Мисловните им центрове затърсиха отговор.

— Е, шефе, днес свалиха петдесет — каза Макинтайр, влизайки в кабинета на Гелсън.

— Хубаво — рече Гелсън, без да погледне към него.

— Не е толкова хубаво — отвърна Макинтайр и седна. — О, боже, уморен съм! Вчера бяха седемдесет и две.

— Знам — на бюрото на Гелсън лежаха няколко дузини съдебни искове, които той препращаше на правителството с отчаяна молба за помощ.

— Ще наваксат обаче — заяви уверено Макинтайр. — Ястребите са построени специално за лов на страж-птици. Те са по-силни, по-бързи, с по-добра броня. А ги пуснахме супер спешно, нали?

— Да, наистина.

— Птиците също са доста добри — неохотно призна Макинтайр. — Учат се да се прикриват. Опитват всякакви номера. Знаеш ли, че когато умира, всяка от тях съобщава по нещо на останалите?

Гелсън не отговори.

— Но това, което могат да правят страж-птиците, ястребите го могат по-добре — каза уверено Макинтайр. — Те имат специални самообучаващи се схеми за лов. По-гъвкави са от птиците. Учат се по-бързо.

Гелсън се изправи мрачно, разкърши рамене и приближи до прозореца. Небето бе пусто. Погледна навън и разбра, че несигурността му е преодоляна. Прав или не, вече бе взел решение.

— Кажи ми — рече той, като продължаваше да гледа към небето, — какво ще ловуват ястребите, след като хванат всички страж-птици?

— Ъ? — не проумя Макинтайр. — Защо...

— Ще е добре да конструираш нещо, което да се справи с ястребите. Имам предвид за всеки случай. За да сме подсигурени.

— Мислиш, че...

— Всичко, което ми е известно, е, че ястребите са напълно самостоятелни. Такива бяха и птиците. Аргументът беше, че дистанционното управление е твърде тромаво. Целта бе да се заловят птиците-стражи, и то бързо. Това означаваше да няма никакви ограничителни схеми.

— Все ще можем да измислим нещо — отвърна несигурно Макинтайр.

— Сега във въздуха има машина, която напада. Сама. Машина-убиец. Преди си имахме работа с машина-антиубиец. Следващата ти играчка ще трябва да е още по-независима, нали?

Макинтайр замълча.

— Не те държа отговорен за нищо — продължи Гелсън. — Аз съм отговорен. И всички ние.

Видя как в небето се появи бързодвижеща се точка.

— Ето какво става — каза Гелсън, — като дадохме на една машина работа, за която ние самите носим отговорност.

Високо над тях един ястреб се насочваше към страж-птица. Бронираната машина-убиец бе научила много за последните няколко дни. Единствената ѝ задача бе да убива. В момента беше насъскана срещу точно определен жив организъм, направен от метал също като нея.

Но ястребът току-що бе открил, че съществуват и други видове живи организми...

Които трябва да бъдат убивани.

КАК ПИШАТ ПРОФЕСИОНАЛИСТИТЕ — ИЛИ ПОНЕ СЕ ОПИТВАТ

Подобно на повечето автори на научна фантастика аз първо бях запален читател. Тогава, като почитател и начинаещ писател, исках да знам как в действителност вършат работата си професионалистите. Как разработват идеите си, как съчиняват историите си, как превъзможват трудностите. Сега, двадесет и пет години по-късно, и аз знам нещичко по този въпрос.

Писателите професионалисти подхождат съвършено индивидуално към работата си. Ако сте измежду малцината щастливци, нещата са относително прости. Хрумва ви идея, която на свой ред поражда сюжет и образи. Това е достатъчно, за да седнете и натракате един разказ. Когато след няколко часа вече сте го написали, остава само да поправите граматическите и правописните грешки. Но по правило резултатът от такава редакция е един ужасен на вид ръкопис и затова преписвате всичко наново. За добро или зло, сега разказът е завършен.

Това доста напомня начина, по който работех в началото на кариерата си. Ако някой попита, бих обяснил, че съчиняването на сюжета се състои единствено в изправяне на героя пред сериозен проблем, ограничен период от време за решаването му и страшни последици, ако не успее. Изключват всички лесни решения. Героят опитва едно-друго, но усилията му водят до затъване в още по-големи неприятности. Скоро времето му изтича, а той все още не е победил злодея, спасил момичето или разкрил тайната на чужда цивилизация. Намира се пред прага на трагичен и пълен провал. Тогава, в последния момент, спасяват героя си от бедата. Как става това? В миг на прозрение героят ви разрешава проблема по логичен път, присъщ за дадената ситуация, но пропуснат като възможност до момента. Ако е добре изпитано, решението кара читателя да възкликне: „Ами, да! Как не се сетих по-рано?“. В такъв случаи слагате точка на разказа и край.

Този прост подход ми помогна да напиша доста разкази. Нещата обаче се усложниха и както става неизбежно, започнах да изпитвам затруднение. Писането се превърна в проблем за мен и се наложи да търся пътища за решаването му.

Обърнах се към колегите и техните индивидуални методологии. Лестър дел Рей например ми каза, че пишел разказите в главата си — дума по дума, изречение по изречение, преди да ги запише на хартия. На това умствено съчинение посвещаваха месеци, дори години.

Едва когато разказът е готов за напечатване, Лестър отива в кабинета си, който е с размерите на килер, макар и не толкова хубав, и се намира по средата на всекидневната. След като се завре вътре, той се блокира на мястото си от една пишеща машина, чиято поставка се разтваря от стената върху скута му. Там има хартия, моливи, цигари и пепелник, както и вентилатор, който да го предпази от задушаване. Обстановката много наподобява изправен ковчег, но с този недостатък, че писателят не е мъртъв.

Филип Клас, известен повече като Уилям Тен, навремето беше изпробвал редица начини на работа. Той ги бе разработил, за да преодолее задръстването си, обхванало го с упоритостта на влюбена боа. Фил и аз имахме навика да обсъждаме надълго и нашироко писателските си проблеми. Веднъж измислихме метод, който да е приложим за двама писатели. Трябваше да се наеме ателие и да се обзаведе с маса, пишеща машина и тежък дъбов стол. А столът да бъде снабден с верига и катинар. Щяхме да се редуваме в ателието. Когато, да речем, беше ред на Фил, аз щях да го вържа с веригата за стола, като му оставя ръцете свободни, за да пише. После щях да го зарежа там въпреки настойчивите му сълзливи молби, докато не извади на бял свят определен брой страници с качествена проза. Тогава щях да го освободя и да заема мястото му.

Така и не осъществихме плана си, може би защото едва ли щяхме да намерим стол, достатъчно стабилен, та да задържи писател, който е решил да се измъкне от работата си. Но опитахме друго. Уговорихме се да се срещаме за вечеря в Гринич Вилидж след приключване на ежедневното писане. Там си показвахме един на друг изписаните страници. Този от нас, който не бе успял да изпълни дневната си норма, плащаше на другия десет долара.

Методът действаше безпогрешно, но скоро изникнаха непредвидени трудности. Никой от нас не искаше да позволи на другия да прочете грубия, все още незавършен материал. И с тази пречка се справихме: показвахме само гърба на страниците. Но тогава стана невъзможно да се установи дали наистина сме написали нещо ново, или си пробутваме стари ръкописи. За всекиго от нас стана въпрос на чест да размаха нов материал, който другият не може да прочете. Така изкарахме близо седмица, след което доброволно и с облекчение се върнахме към старата практика — просто да си говорим за писането.

С течение на годините моето собствено задръстване стана по-голямо, по-дълбоко и по-черно. Мислех си обаче, че знам какъв ми е проблемът. Проблемът беше жена ми. В момента, в който предприемех нещо срещу нея, разсъждавах си аз, всичко щеше да се оправи. След два развода разбрах, че не беше жена ми.

Тогава реших, че проблемът ми е Ню Йорк. Как бих могъл да работя на такова място? Това, от което се нуждаех, бе слънце, искрящо море, маслинови дръвчета и самота. Така че се преместих на остров Ибиса. Там наех тристагодишна селска къща върху един хълм с изглед към Средиземно море. В нея нямаше електричество, но разполагах с четири стаи, всяка от които можех да използвам за кабинет. Най-напред се опитах да работя в хубавите светли стаи на горния етаж. Но, уви, не можех да се съсредоточа върху писането, тъй като прекарвах твърде много време в съзерцание на великолепната гледка през прозореца. Затова слязох долу, където нямаше какво да ме разсейва. Двете стаи имаха само по един тесен прозорец с решетка срещу евентуално пиратско нападение и като бивш склад за картофи бяха тъмни и усойни. Нищо не отклоняваше вниманието ми. Но и там не можех да работя. Газената лампа пушеше прекалено силно.

Най-накрая разбрах какъв беше истинският проблем. Той произлизаше от факта, че работех на закрито. Отсега нататък ще се трудя навън, както си му е редът. Разположих се на плажа, но този път бях разстроен от горещината на палещото слънце и от непрестанния крайбрежен бриз, който навяваше пясък в пишещата ми машина. Опитах се да творя под едно сенчесто дърво, но мухите ме прогониха и оттам. Реших да пиша в едно кафене, но келнерите вдигаха много шум.

Заряхах Ибиса и се установих в Лондон, вече твърдо убеден, че ми липсва самодисциплина. Залових се най-сериозно да търся средства

за постигане по изкуствен начин на онова, което навремето вършех съвсем естествено. Без да спазвам определен ред, тук ще изредя някои от методите, които съм използвал. Когато блокирам, гледам да не ниша. Това състояние може лесно да се предскаже. Но колкото по-малко пиша, толкова по-трудно ми става да пиша. Потискащото усещане нараства, продукцията ми намалява и започвам да се страхувам изобщо да напиша каквото и да е. Как се излиза от този омагьосан кръг? Неумолимата истина е, че се излиза единствено чрез писане. Трябва редовно да практикувам уменията си, ако искам да го запазя. Необходимо е да произвеждам поток от думи. А как мога да създам този поток, след като съм се задръстил?

За да разреша тази дилема, в един критичен момент си поставих за цел да напечатвам по 5000 думи дневно. Да напечатвам, не да написвам. Броят на думите бе единственото ми изискване. Съдържанието на онова, което пишех, не беше важно. Можеше да е всичко, даже безсмислици или списъци от несвързани думи, дори безкрайното повтаряне на собственото ми име. От значение бе само ежедневното количество думи.

Може би звучи просто. Но не е, уверявам ви. Първият ден мина доста добре. На втория обаче изчерпах наличния запас от баналности. Стигнах до това да пиша неща като следното:

Ах да, ето ни тук най-накрая, приближавайки се до последния ред на страницата. Още едно изречение, само още няколко думи... това е, давай, момчето ми, давай, напиши тези думи... Ето, страницата свърши. Това беше 19-а страница, а сега сме в началото на 20-ата — последната страница за деня — или нощта, защото сега е 3:30 сутринта и имам чувството, че се мъча с тази работа вече сто години. Но остана само една страница, последната, след което ще мога да сложа настрана тази налудничав безсмислица и да се заловя с нещо друго, каквото и да е, всичко друго, но не и това. Това, това, това. Проклятие, остават още три четвърти страница. О, думи, къде сте, думи, сега, когато се нуждая от вас? Елате бързо на пръстите ми и ме избавете от този ужас, ужас, ужас... О,

боже, ще си загубя ума, ума, ума... Но почакай, нима е възможно? Да, ето го, задава се краят на страницата. Добре дошъл, драги край на страницата, и сега свършвам, свършвам, свършвам!

След няколко дена подобна работа установих, че хвърлям много усилия за труд, който не се заплаща. След като тъй или иначе изписвах по 5000 думи на ден и след като се поуморих от тракането на дълги, виещи се потоци голословие, се запитах защо да не напиша разказ.

И направих точно това. Седнах и написах разказ. Оказа се лесно!

Нима най-накрая се бях добрал до универсалния ключ към писането? Написах и друг разказ. Не беше толкова лесно, но не беше и трудно. Ето че разполагах с два завършени и напечатани разказа, като всеки от тях бях съчинил за един-единствен ден. Години след това си спомнях с гордост за тези разкази. Оттогава не съм използвал този начин на писане, но знам, че дава резултати. Някой ден, когато се почувствам особено отчаян, ще прибягна отново към него. Дотогава обаче продължавам да търся метод с по-лека агония.

Количеството думи в крайна сметка не е единственото съображение. Написването на един разказ може да бъде необяснима и тягостна работа. Толкова много ви се иска да го направите съвсем по правилата. Така се напъвате и така строго се самоосъждате, че не успявате друго, освен да смутите сам себе си. Може би сте написали няколко хиляди думи, но сте дълбоко неудовлетворен от тях. Те представляват един хаос, в който ви се струва невъзможно да въдворите ред. Ето и следващия ми проблем. Думите, да, но също и нежеланието да се подложат на мъките по действителното написване на разказ.

Решението ми, съвсем типично, бе да заобиколя проблема. След като явно нямаше начин да напиша разказ, без да изпадна в крайно отчаяние, реших да не пиша разказ. Вместо това ще напиша *подобие* на разказ.

Моите подобия имат същата дължина като на разказ и са съставени от описателна част, диалог, същинско изложение и всички останали елементи на истинския разказ. Разликата е, че в истинския разказ думите, които подбирате, са особено важни, докато в подобие

те нямат абсолютно никакво значение. При подобие то е все едно дали образите са изтъркани, или диалогът изкуствен. Запомнете, че това не е разказ, а само нещо като разказ. По-скоро формално упражнение, отколкото сериозно творчество. В такова подобие никога не се опитвам съзнателно да постигна красотата, точността, хумора и патоса, които трябва да се съдържат в един истински разказ.

От използването на този метод научих, че притежавам известна дарба за самозаблуда. Любопитен да ги сравня, открих, че с изключение на няколко недоизпипани места тук-там моите подобия удивително много приличат на истинските ми разкази.

Това очевидно означава, че мога да пиша само както си пиша, нито много добре, нито много зле, независимо колко сериозно се опитвам. Прекаленото изсилване всъщност има обратен ефект върху работата ми. Смисълът на подобията е, че се пишат бързо, с лекота и замах, както ако се рисува с водни бои вместо с маслени. Този метод помага, при условие че човек умее да се предпази от два прибързани извода. Първият е: „По дяволите, това не става. По-добре да започна отначало“. А другият: „Хей, това е хубаво. Я да се стегна и да го направя както трябва“. И двете разсъждения са пагубни за творческия процес.

Понякога проблемът е в мисленето, не в писането. Преди да започна да пиша, трябва да огледам всичките си идеи от различни ъгли, да формулирам критичните решения, да претегля възможностите. Налага се да жонглирам с частици информация, да ги подредя на местата им, да ги отстраня или променя. Тези проблеми постоянно ми се изплъзват, отказват да изкристализират. Водя си бележки, отивам на разходка или ги обсъждам със съпругата ми, но, изглежда, нищо не помага. Всичко е толкова мъгляво и неясно. Твърде много неща трябва да се съобразяват наведнъж, а няма как да подредя данните си. В такива случаи от полза може да е съставянето на диаграма.

Ето какъв е видът на диаграмата, която смятам, че върши работа. Изписвате ключова дума по средата на лист хартия и очертавате окръжност около нея. После изтегляте настрани линии като лъчи и записвате колкото се може по-сбито различните асоциации, свързани с идеята. Получената диаграма обобщава знанията ви по дадената тема. Целият въпрос и всички негови разклонения могат да се обхванат с един поглед, като ви позволяват да видите с какво разполагате, и което

е също така важно, какво ви липсва. Връзките между отделните части на диаграмата сами се набиват в очи. Подходящи области могат да се заградят или свържат. За по-голяма прегледност е удобно да се използват различни цветове. Лесно се добавят и нови данни. Някои идеи с особено значение могат да бъдат отделени и да станат център на нови основни или спомагателни диаграми.

Тази работа с диаграми е доста забавна. Отначало започнах с обикновена писалка, после взех цветни флумастери. За по-голяма ефикасност си разработих набор от цветново кодирани символи, които си струваха отделеното им време. Опитах също и с различни шрифтове за повече яснота.

Диаграмите ми взеха да стават все по-едри и по-сложни, поради което се прехвърлих на по-големи листове хартия. След това прибягнах до цветно мастило. Тъй като не харесвах цветовете, които се продаваха, започнах да си ги забърквам сам. Но все още нещо не й достигаше на моята система. Беше прекалено механистична и необозрима. Затова се заех да илюстрирам диаграмите си, отначало с малки скици, после с чертежи и накрая с водни бои. Илюстраторските ми умения не бяха свършени, така че се заинтересувах от добър курс по рисуване. За нещастие обаче се наложи да зарежа всичко и да напиша нещо за прехрана. Все пак нищо не е загубено. Открие ли се някога пазар за любителски диаграми, няма да ме свари неподготвен.

От всичките си опити и изпитания достигнах до едно твърдо заключение, а именно че объркването и тревогата никога няма да бъдат отстранени напълно от процеса на творческото писане. Идеите трябва да престоят известно време в подсъзнанието на автора, преди да се измътят. В моя случай мътенето трае доста дълго, което е вредно за по-нататъшните етапи на работата. Идва момент, когато идеята трябва да се измъти, но в нея има нещо нередно, а човек не знае какво е то. Стои си там, тъмна влажна маса в мозъка, неуловимо неприятно чувство, което не ви позволява да продължите. Тогава какво?

Съществува директен метод за решаването точно на този проблем. Някой психолог сигурно ще го опише като катарзис. Докато трае един обикновен сеанс, разговарям сам със себе си на висок глас, като си задавам въпроси и си отговарям.

— Е, Боб, какъв е проблемът?

— Разказът е лош, това е проблемът.

— Какво по-точно му е лошото?

— Ами например развива се прекалено бавно.

— В такъв случай как би могъл да го ускориш?

— Не знам.

— Разбира се, че знаеш, Боб. Кажете един начин, по който можеш да го ускориш.

— Добре, да предположим, че мога да изхвърля двете хиляди думи описание на залеза на Марс.

— Това ще реши ли проблема?

— Не. Героите ми също са лоши.

— В какво отношение?

— Ами мотаят се, не знаят какво да правят.

— Как можеш да им помогнеш?

— Като им намеря работа.

— Каква например?

— Не знам... Чакай, сетих се! Да търсят чужди цивилизации!

Този метод върши добра работа, но изисква известна концентрация. Това е единственият му недостатък. Понякога не мога да се съсредоточа върху въпросите, камо ли върху отговорите. Тогава соло диалогът ми протича по следния начин:

— Е, Боб, как си?

— Благодаря, добре. А ти?

— Аз също.

— Това е хубаво.

— Да, нали.

— Да.

— Нямах ли някакъв проблем, който искаше да обсъдиш с мен?

— Проблем ли? Ах, да. Този разказ.

— Кой разказ?

— Този, който се опитвам да напиша от три месеца.

— А, *онзи* разказ.

— Да.

— Имаш предвид разказа с двете хиляди думи описание на залеза на Марс?

— Точно така.

— Идва ли ти някаква идея?

— За какво?

— За разказа, Боб. Как мога да го оправя?

— Ами, винаги можеш да поразшириш описанието на залеза...

Ето как стоят нещата — понякога печелиш, друг път губиш.

Издание:

Автор: Робърт Шекли

Заглавие: Билет за Транай

Преводач: Емануел Икономов

Година на превод: 1991

Език, от който е преведено: английски

Издание: първо (не е указано)

Издател: ИК „Ролис“

Град на издателя: София

Година на издаване: 1991

Тип: сборник; новела; разказ

Националност: американска (не е указана)

Печатница: Печатница на издателство „Муза“

Редактор: Светослав Николов; Александър Карапанчев

Технически редактор: Йордан Живков

Коректор: Антоанета Петрова

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/11601>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.